

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—VOL. 721.

CHICAGO, ILL., 7. julija (July 7th), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravnništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2844.

PATRIOTIZEM POD KAPITALIZOM.

Kaj je patriotizem? Toliko se čuje o njem, na vse načine se ga propagira, toda kaj je pravzaprav patriotizem?

Patriotizem je zelo stara reč. Sicer ni, kakor trdijo nekateri, tako star kakor človeštvo. Največji del vse naše preteklosti odpada na dobo, ko je človek živel v divjaškem stanju in bil nomad. Takrat ni mogel biti patriot, ker mu je bila patria — domovina popolnoma neznan pojem. Domovina je nastala približno takrat kakor privatna lastnina, ko je človek pridobil sredstva za uspešno obdelovanje zemlje in postal poljedelec.

Ampak četudi je patriotizem par tisočletij star, vendar ni mogoče popolnoma natančno povedati, kaj da je. Podvržen je namreč, kakor vse na svetu, spremembam. Niti ocenjevanje patriotizma ni vedno enako. V dobi malih nemških držav je bil n. pr. oficijelno zaničevan in patriote so preganjali, kakor sedaj socialiste, komuniste ali anarhiste. Sedaj je narobe. Od človeka zahtevajo, da naj bo patriot in patriotizem velja za nekaj plemenitega, nekateri pravijo celo za najplemenitejši čut. Kdor nima dovolj patriotizma v sebi, mora biti še vesel, če ga postavljajo na enako stopnjo s tatom in roparjem. Toda kaj je patriotizem? Kaj je njegovo jedro? To je še vedno nerešena uganka. Teoretično so nam sicer dajali razlago in znali smo jo že na pamet. Ampak čim pogledamo na praktično stran, odpihne veter in vse je zmedeno.

V Detroitu je zadnji teden zborovala konvencija socialistične stranke. Ob istem času v istem mestu je zborovala tudi organizacija ameriških veteranov, poškodovanih v svetovni vojni. Človek sicer ne ve, zakaj bi morali biti pohabljeni in ranjeni patriotje; saj ni pritožb ne konec ne kraja, kako je država — domovina — pozabila na svoje junake, ki so bili pripravljene dati zanjo življenje in kri. Ali vendar, ta konvencija se je radi nekega letaka tako razsrdila nad socialistično konvencijo, da je hotela takoj med svojo sejo organizirati pohod na socialistično konvencijo, da pretepejo njene delegate. Predsednik se je jih je pomiril, toda spisali so nekako resolucijo, ki obsoja "upornišvo." Petdeset njihovih delegatov je šlo potem na konvencijo socialistične stranke, in jo posvarili, da so veterani ponovno pripravljene braniti zastavo proti upornikom, neloyalnežem in izdajalcem. Kaj je zastava sama na sebi? Kdo izdaja zastavo, kdo se ji upira — zastavi?

J. L. Engdahl, delegat čikaške okrajne socialistične organizacije, je povodom neke debate na

strankini konvenciji v Detroitu dejal "Mi se bomo borili za delavska prava, za vlado delavstva, toda ne bomo se borili kot stoprocentni Amerikanci. Borevali se bomo za vlado delavstva le pod rdečo zastavo socialistične stranke." Predsednik konvencije poškodovanih veteranov svetovne vojne je iz časnika prečital ta odstavek in to jih je razburilo.

Med veterani svetovne vojne, ki so zborovali v Detroitu, ni bilo zastopanih tistih, ki so v resnici nezmožni za delo, ali pa le deloma zmožni, toda so brez svojih sredstev, navadni delavci, ki so izročeni pomanjkanju. V tej trditvi ne pretiravamo, kajti Hearstovo in drugo časopisje, ki izrablja take nesrečneže, da se prikuplja ljudstvu in pridobiva s tem naročnike, dnevno objavlja vesti o mizeriji, ki vlada med njimi. Na detroitski konvenciji so bili zastopani veterani iz boljših krogov, taki, ki "kaj imajo," ki so prominentni državljani.

Druga ultrapatriotična organizacija je Ameriška legija, sestojeca iz vojakov svetovne vojne. Ta je na glasu kot rušiteljica štrajkov, razbijalka socialističnih shodov, rušilka socialističnih in drugih delavskih uradov in seveda največja propagatorica stoprocentnega patriotizma. Podpore ima od vseh prominentnih Amerikancev. Prominenca pa se v tej deželi meri po milijonih, ki jih kdo ima, in pa po visokih političnih službah, h katerim pa se tudi ne more pririniti nihče, ki je brez evenka. Kdor obsoja delovanje Ameriške legije, kateri v kredit se mora priznati, da je že izgubila nekoliko svoje furije, ta je proglašen za rdečkarja in nevarnega obstoju dežele.

Potem imamo Ku Klux Klan, ki zadnje mesece pridobiva izraz prave bele garde. Iz južnih dežel se je razširila tudi na sever, vzhod in zapad, sploh po vseh Zedinjenih državah. Ta vidi sovražnike tudi v črneih, zato ima na svojem praporu med drugim zapisano, da bo varovala supremacijo bele plemena. Originalno je bila naperjena proti črnem, sedaj pa se je proglasila tudi za varuhinjo ameriških institucij in seveda tudi konstitucije. Le kdo naj ugame, kako si tolmačijo Ku Klux Klanovci konstitucijo Združenih držav?

Zadnje leto je bila v Illinoisu ustanovljena organizacija Zedinjeni Amerikanci (United Americans), ki ima za zadačo odvagati propagando radikalecev v tej državi s svojo propagando. Ker radikaleci prirejajo poulične govore, na katerih prodajajo tudi radikalno literaturo, je tudi sama prirejala poulične govore. Najela je ljudi, najrajše bivše vojake, ki so govorili na uličnih vogalih v Chi-

cagi. Poleg govornika je bil navadno še en veterani iz civilne ali pa španske vojne, eden je imel v rokah veliko ameriško zastavo, in navadno je bil z vsako tako skupino še en detektiv, četudi ne v zvezini ali mestni službi, ampak vposljen od organizacije. Podpirala jo je čikaška trgovska zbornica, ki je seveda silno patriotična, kadar se gre proti radikalcem v Chicagi, ali v Illinoisu ali drugod po Ameriki. Patriotizem njenih članov pa izgine, kakor hitro se jim ponudi prilika zaslužiti stotisočake s trgovskimi transakcijami z Nemci, katere se je pred par leti še tako obkladalo s huni, barbari in podobnimi imeni, da bi človeku iz marsa izgledalo, kakor da ne bo nikdar več mogoče prijateljstvo med Nemci in Američani; rusko zlato jih tudi mika in mnogim ne ugaja obotavljanje ameriške vlade glede trgovske pogodbe z Rusijo. In ljudje, ki vladajo današnje Rusijo, so radikaleci, prav nič naklonjeni ameriškim institucijam.

Mnogo se piše o možnosti vojne z Japonsko. Tudi pripravljajo se za to možnost, kajti utrdbe, bojne ladije, aeroplani itd., se ne grade za igrače vojakom in mornarjem. Ali ameriški kapitalisti prodajajo vojni material tudi japonski vladi, grade zanjo ladje, ali pa gotove dele, potrebne za ladje, in vse to bo morda Japonska nekega dne rabila za pripomočke pri ubijanju ameriških vojakov. Kljub temu, ameriški industrijalni aristokratje so predstavniki stoprocentnega patriotizma.

Imamo različne patriotizme, tako n. pr. Hearstov patriotizem, ki se propagira v številnih dnevnikih in drugih publikacijah, ki jih lastuje ta najmočnejši časnikarski magnat na svetu. Ta patriotizem pomeni aneksijo Mehike; vojno proti Japonski; boj proti velefinančnikom; ustanovitev tretje stranke, kateri bi načeljeval Hearst; boj proti nelojalnemu elementom. Za tendenco vsega Hearstovega "patriotizma" pa se skrivajo privatni interesi gotove skupine. Mehiko hočejo, da jim jo bo pod ameriško vlado lažje izrabljati, kajti tam imajo ogromna posestva, ki pa pod mehikansko vlado niso varna pred konfiskacijami. Hočejo vojno z Japonsko, da se jo porazi in napravi nesposobno ugrožati ameriški trg na daljnem vzhodu. S tem bi si Zedinjene države zagotovile absolutno supremacijo nad Pacifičnim morjem. Vse to je patriotizem.

Imamo tudi Gompersov patriotizem in še nešteto drugih, ki pa ne pridejo toliko v poštev. Eden je, ki prevladuje: patriotizem trgovskih zbornic, patriotizem bankirjev, patriotizem Garyja, Schwaba, patriotizem Armourja, Rockefellerja in Morgana. Ti so vzeli v zakup stoprocentni patriotizem; ti financirajo patriotične organizacije; breme jim seveda pomagajo nositi tudi manjši kapitalisti, delo pa vrše marionete, ki se ne zavedajo svoje vloge.

Kdor pobija načelo privatne lastnine, je nevaren državi; kdor zagovarja svobodo govora in tiska, je nelojalen; kdor na kakršenkoli način pobija sedanjo ekonomsko strukturo in propagira reforme, neglede kako so nedolžne, si s tem nakoplje nase jezo plutokracije, ovite v zastavo patriotizma.

Kaj je torej patriotizem? Na primer: patriotizem v Rusiji za časa carizma se razlikuje od da-

našnjega ruskega patriotizma. Patriotizem v Nemčiji se za malo spoznanje razlikuje od prejšnjega, lojalnost kajzerju ni več patriotizem, ampak izdajstvo nad republiko in državo. In takih izdajalcev je v Nemčiji še mnogo.

Ako si vojak, pa za časa stavke ne bi hotel streljati na delavce, svoje tovariše, ako ti bi bilo ukazano, bi ne bil patriot. Če v svojih bojih za izboljšanje življenjskih razmer stopiš nekoliko čez mejo zakonov, si nelojalen. Mnogo imamo že zakonov, ki se lahko obrnejo tako, da izgleda stavka proti kompanijam tudi stavka proti vladi! Kansas je ena primera. Druga, še boljša, je bila stavka premogarjev predzadnjo jesen.

Tak je torej patriotizem pod kapitalizmom. Bratstvo med narodi ni patriotizem; podružabljenje produktivnih in distributivnih sredstev ni patriotizem; boj proti imperialistični politiki ni patriotizem. Prišel pa bo čas, ko bo vse to enkrat vendarle patriotizem, patriotizem do domovine vega ljudstva za vse ljudstvo. Tak patriotizem bo vladal; kadar nadomesti sedanjo družbo socialistični družabni red.

Sklepi detroitske konvencije in bodoče delo.

Dne 29. junija je zaključila zborovanje detroitska konvencija socialistične stranke. Zborovala je pet dni.

Prva konvencija socialistične stranke, take kot je organizirana sedaj, se je vršila leta 1901, torej pred dvajsetimi leti. Že prej so obstojale razne radikalne skupine, toda šele leta 1901 je bil položen pravi temelj socialističnemu gibanju v Zedinjenih državah. Od tistega časa je stranka rastla in padala; imela je že nad sto tisoč članov in imela jih je potem že mnogo manj, kar je pripisati raznim notranjim vzrokom v ameriškem delavskem gibanju. Toda razredna zavest med ameriškim delavstvom je pridobivala vedno več tal. Ako ne bi bilo ameriško delavstvo razdeljeno na toliko samostojno delujočih frakcij, bi imeli tu že zelo jakó stranko revolucionarnega proletarijata. Ker je še ni, je treba delati, da jo dobimo.

Detroitška konvencija je bila važna. Važna poradi sedanjih razmer, važna radi nejasnosti, radi nedoločene politike, ki vlada v vrstah organiziranih socialistov.

Vprašanje Internacionale.

Največ nesoglasja je v pogledu vprašanja Internacionale. Radi tega problema je organizirano gibanje ameriškega delavstva zelo trpelo, celo več kakor v evropskih deželah. Mi nismo pričakovali, da ga bo rešila detroitska konvencija in smo to povedali že pred pričetkom konvencije v izdaji Proletarca z dne 23. junija. Ta odstavek se v članku "Denver in Detroit" v imenovanem izdaji glasi: "Konvencija v Detroitu ima odločiti za ali proti tretji Internacionali. Izgleda, da bo boj hud; stranka, to se pravi njeni vodilni elementi, bi bill za pri-

druženje, če ne bi bilo famoznih 21 točk, katere sedaj še niso modificirane. Dokler se to ne zgodi, ali najde kaka druga pot, bo ameriška socialistična stranka ostala izven internacionalne organizacije . . .”

Takoj prvi dan zborovanja je prišlo na dnevni red vprašanje Internacionale. Predlogi št. 1 za brezpogojno pridruženje k tretji Internacionali, št. 2 za pridruženje z rezervacijami in št. 3, za pridruženje k dunajski skupini socialističnih strank so bili poraženi, sprejet pa je bil predlog št. 4 v agendi, ki se glasi: “Socialistična stranka Zedinjenih držav uvaža, da je v sedanjih razmerah njena glavna dolžnost zgraditi jako, revolucionarno socialistično organizacijo v tej deželi. Vsled tega zaključuje, da posveti vse svoje energije in sredstva temu namenu, verujoča, da je to delo za stvar mednarodnega socializma največje vrednosti. Dokler ni ta naloga izvršena, ali dokler niso storjeni po nasledni konvenciji drugačni zaključki, bodi sklenjeno, da ostane stranka brez mednarodne priključitve.” Predlogi št. 1, 2 in 3 v agendi za konvencijo so citateljem znani, ker so bili pred nekaj tedni priobčeni v tem listu. Eksekutiva JSZ. je sklenila, naj zastopnik JSZ. na konvenciji stranke zagovarja predlog št. 2, ki je za pridruženje k moskovski Internacionali pod gotovimi rezervacijami.

Stranka je s svojim sklepom, da ostane izven Internacionale, to vprašanje za nedoločen čas odložila. To se pravi, v tem oziru smo tam kjer smo bili pred konvencijo. Resnične, mogočne internacionalne socialističnega proletarijata ne bo preje, dokler ne pride streznenje med vsem odgovorne faktorje, najsi bodo kjerkoli. Delavsko gibanje je razdvojeno, postalo je kljub ogromnemu številu zavednega delavstva vendarle šibko v teh kritičnih časih, ko se reakcija utrjuje v sedlu. Z diktati se ne bo nikdar združilo delavstva. Disciplina je dobra in potrebna, toda železna disciplina in ukazi, pa naj prihajajo iz Moskve ali od kjerkoli, ne bodo konsolidirali delavskih vrst. Mi smo prepričani, da se bodo stvari obrnile v boljši tir, toda ne še tako kmalo. Kakor ni rešila zadnja konvencija socialistične stranke problema internacionalne za ameriško delavstvo, tako ga ni tudi zadnji kongres tretje Internacionale za mednarodno delavstvo. To je kakor z vojno. Prične se v štiriindvajsetih urah. Za sklenitev miru pa se potrebuje mesece in leta. Toda koraki za zblizanje se vendarle delajo in ko nekoliko poneha sedanja manija vzruženosti, bo delo za konsolidacijo razredno zavednih delavskih strank lažje.

Stališče napram Rusiji.

Ameriško časopisje je posvetilo tej konvenciji precej pozornosti, kar je znamenje, da je socialistična stranka kljub zmanjšanemu številu članstva in kljub razdvojenosti, ki vlada med ameriškim delavstvom, še vendar glavni faktor, ki pride resno v poštev v gibanju razredno zavednega proletarijata. Toda poročila, ki so jih pošiljala v svet razne časniške agenture, so bila tako zavita in potvorjena,

da si je konvencija štela v nalogo podati izjavo, da so zavita ali pa popolnoma neresnična. Predno je bila sprejeta resolucija, ki izreka simpatije sovjetski Rusiji in ji obljublja neomejeno podporo ameriške socialistične stranke v njenem prizadevanju ohraniti sadove revolucije, je Algernon Lee iz New Yorka, ki je predsedoval dotični seji, podal izjavo, da je Association Press namenoma potvarjala poročila o konvenciji. V kapitalističnem časopisju, pa tudi v nekaterih “delavskih” listih, ki črpajo novice iz kapitalističnih, so se pojavile vesti, da so delegati napadali sovjetsko Rusijo in njene voditelje. Lee je dejal, da to potvarjanje vesti niso zakrivali poročevalci, navzoči na konvenciji, ampak ljudje “višje zgoraj”. Kapitalistični žurnalisti vedo, da vlada do med radikalnim delavstvom neomejene simpatije do Rusije, na drugi strani pa zopet brezobzirno sovraštvo. S takimi poročili skušajo doseči dva cilja z enim udarcem: utrditi mržnje proti delavski Rusiji med nazadnjaškim delavstvom in povečati mržnje do socialistične stranke med radikalnim delavstvom.

Resolucija, tikajoča se Rusije, se glasi:

“Konvencija socialistične stranke Zedinjenih držav častita vladi sovjetske Rusije na njenih uspehih, ki jih je dosegla v zmagovitih bojih proti upornim elementom, zarotam in sabotaži doma, združenimi z invazijo, blokado in ekonomskim bojkotom kapitalističnih vlad.

“Sovdeležba Zedinjenih držav v vojnih in mornarničnih napadih proti sovjetski Rusiji pod Wilsonovo administracijo in delno nadaljevanje bojkota pod Hardingovo administracijo je grd madež v zgodovini te dežele.

“V interesu svobode Rusije, v interesu industrialne obnove in vpsolitve delavstva Zedinjenih držav, v interesu miru med narodi in napredka med delavstvom vsega sveta, zahtevamo od vlade v Washingtonu, da prizna vlado, katero rusko ljudstvo vzdržuje že skoro štiri leta, in da vpostavi popolno svobodo trgovine, potovanja in komunikiranja med obema deželama; da se ta zahteva uveljavi, apeliramo na vse napredne organizacije, naj napno za njeno uresničenje vse svoje sile.

“Mi obsojamo kampanjo laži in blatenja, ki se jo vrši v časopisju in z drugimi sredstvi proti sovjetski Rusiji od elementov, ki napadajo in črnijo tudi naše delavsko gibanje.

“Če je sovjetska vlada, v kar je bila prisiljena vsled oborožene invazije in civilne vojne, izdala ostre naredbe za svojo ohrano in jih izvajala za obvarovanje revolucije, se jo je vsled tega tu obsojalo z največjim ogorečenjem od tistih, ki so — dasiravno tu niso vladale podobne razmere — ščuvali drhal na izvajanje nasilij proti predstavnikom radikalnih idej, odobrvali linčanja delavskih organizatorjev, pognali v ječe na stotine ljudi vsled izražanja svojih mnenj in sedaj propagirajo še drastičnejše naredbe za omejevanje svobode govora, tiska in organiziranja.

“Če je v sovjetski Rusiji, po sedemletni vojni z notranjimi in zunanji sovražniki in po triletnem bojkotu in blokadi ekonomsko življenje nepopolno organizirano in produkcija nezadostna za potrebe prebivalstva, prihaja škodoželjna kritika vsled te situacije od elementov v tej deželi, ki branijo sistem, ki v času miru v Zedinjenih državah omejuje produkcijo in povzroča nepopisno mizerijo vsled neprostovoljnega brezdelja, v katerem je prizadetega ena četrtina ameriškega delavstva.

“Za pomanjkljivosti in nerednosti v življenju sovjetske Rusije pade vsa ali pa delna krivda na vladajoče faktorje Zedinjenih držav in drugih kapitalističnih dežel, ki skušajo izstradati in uničiti prvo socialistično republiko na svetu. Sovražniki sovjetske Rusije vsepovsod so tudi sovražniki socializma in delavskega razreda.

“V junaški borbi za odpravo razredne nadvlade in izkoriščanja je dalo rusko ljudstvo inspiracije in neprecenljivo pomoč delavskemu gibanju v vseh deželah. Njihov poraz bi pomenil naše uničenje. Njihova zmaga bo tudi naša zmaga.”

Za pojačanje stranke.

Konvencija je imela pred seboj eno najvažnejših nalog, napraviti načrte za delo pri organiziranju ameriškega delavstva za socializem. Vsled sporov in nesoglasij je članstvo stranke padlo pod 20.000. Če hoče biti stranka vpliven faktor v javnem življenju, tedaj si mora zgraditi postojanke po vseh krajih Zedinjenih držav. Stranka je sedaj močna le v New Yorku in v Milwaukee ter v nekaterih manjših mestih. Zadovoljivo dejstvo je, da je v zadnjih lokalnih volilnih kampanjah po raznih krajih dosegla precejšnje uspehe, toda povsod ji primanjkuje organizirane sile, brez katere se ne more voditi nobeno uspešno delo.

Pri sprejemanju raznih resolucij in določanju stališča so se vršile na konvenciji obširne razprave. Radikalnejše krilo je želelo v program in v resolucije kar najradikalnejše besedilo, diktaturo proletarijata, generalno stavko in podobne reči. Vse to se sliši zelo lepo, če ne ovira resničnega organizacijskega dela. Stranka pa ima ravno v tem oziru zadnjih par let bridke izkušnje. Izključevalo se je njene zastopnike iz kongresa, iz občinskih zastopov, proti raznim članom so se vršile sodnijske obravnave, ki so navadno končale z obsodbami, vse na podlagi raznih skrajno radikalnih točk, ki jih ima stranka, in pa vsled dejanj, ki so jih izvajali posamezniki. Strankine aktivnosti so bile takorekoč vse na sodiščih, kar je oviralo agitatorično delo med maso. Če se hoče takim neprilikam vsaj deloma izogniti, je treba rabiti manj radikalneag besedila, ki samo na sbei ničesar ne pomeni, pa več praktičnega dela.

Stranka lahko sprejme resolucijo, s katero se izjavlja za nasilen prevrat, toda izvesti ga ne bo mogla, pač pa bi izvajali nasilja nad stranko tisti,

ki imajo vlado. Stranka se lahko izjavi za diktaturo proletarijata, toda 17.000 članov ne more izvesti nikakršne diktature, pač pa bi jo vršili socialistom sovražni faktorji, ki so prišli groziti celo na detroit-sko konvencijo. Kaj pomaga, če se stranka izreče za diktaturo, za nasilni preobrat, za odvetje pravice buržvaziji, če pa ni niti toliko močna, da bi mogla obvarovati samosebe? Kaj pa more doseči zedinjena komunistična stranka s svojim revolucionarnim programom? Ali je mogla obvarovati svoje voditelje pred zaporom? Ali obvarovati svoje časopise? Ali more vršiti otvorjeno delo za svojo organizacijo? Vpoštevati moramo, da živimo v Zedinjenih državah pod razmerami kakoršne so tukaj, ne pa v kaki drugi deželi. Ameriški stranki se ne more očitati, da je bila med vojno social-patriotska, niti ne, da je postala po vojni. Zadovoljiti pa ne more v današnjih vzburkanih časih nobene struje popolnoma.

Delegata Kruse in Enghal iz Chicago sta vodila na konvenciji boj za pridruženje k tretji internacionali. V svojih prizadevanjih nista uspela. Toda ostala bosta v socialistični stranki in delala v nji za socializem. Kruse je izjavil, da ostane lojaten stranki brez ozira, katera frakcija zmaga. Istega mnenja je Engdahl. Zmagala pa ni nobena frakcija kot taka. Zmagal je trezen razum, kajti če ne bi, bi ne bilo več socialistične stranke.

Če sem socialist, sem to zato, ker hočem socialistični družabni red. Da ga bomo dosegli, moramo delati zanj, delati tako, kot je v razmerah, kakršne so, mogoče. Z resolucijami se ne spremljajo razmere. Z dekreti in točkami se ne napravi iz nazadnjaških, nezavednih delavcev inteligentne socialiste. Čim prej delavstvo to spozna tim boljše. Delo nam vsem bo olajšano in bo tudi uspešnejše.

Demagogija.

Kot že omenjeno, so časnikarske vesti slikale konvencijo stranke kot nekako zborovanje, na katerem se obsoja vse radikalno gibanje. Taka poročila imajo prozoren namen napraviti med delavstvom utis, da je v Zedinjenih državah izginilo vsako radikalno delavsko gibanje. Ker je večina delavstva odvisna le od poročil, ki jih čitajo v kapitalističnem časopisju, je mogoče napraviti take utise. Toda tako mnenje se bo skušalo ustvariti tudi med zavednejšim delavstvom potom demagogov, ki istotako služijo namenoma ali nenamenoma kapitalističnim interesom. Med temi ljudmi je mnogo takih, ki so v govorjenju zelo radikalni, toda nimajo nikakršnihkušenj v organizacijskem delu, niti si ne prizadevajo, da bi si jih pridobili. Preleni so za agitatorje. Ljudje, ki res delajo, ki se trudijo ustvariti jako socialistično stranko, imajo lahko različna mnenja; lahko se pojavijo med njimi nesoglasja, ki pa jih ob pravem času na pravem mestu skušajo ublažiti in delajo za sporazume. Ti so življenska sila socialističnega gibanja. Čim več bo teh, tim močnejša bo stranka in toliko prej bomo lahko računali z zmago.

Narodnostne federacije.

Na konvenciji se je pojavil močan element, ki je nastopal stališče, naj se federacije kot take razpuste, klubi pa naj se pridružijo direktno k okrajnim in državnim socialističnim organizacijam. Če bi v tej zahtevi uspeli, bi s tem zelo škodovali socialistični propagandi med tujezemskim delavstvom, kajti stranka ne bi mogla vršiti tistega dela, ki ga sedaj vrše federacije, tudi, če bi imela takozvane narodnostne odbore za propagando. Razmere so sedaj le take, da zahtevajo avtonomijo federacij. Konvencija je to uvidela in sklenila, da ostanejo federacije kakor so bile dosedaj. Kljub močni začetni opoziciji je bil konvenčni sklep glede federacij skoro soglasen. Zasluga zato gre tajnikoma jugoslovanske in pa italijanske federacije ter tistim delegatom, ki poznajo delo, ki ga vrše klubi, pridruženi k federacijam. In takih delegatov je bilo precej.

Kooperiranje z drugimi radikalnimi skupinami.

Predlog, da se stranki, oziroma njenim lokalnim organizacijam dovoli druženje z drugimi radikalnimi organizacijami, bodisi v volilnih bojih ali drugih akcijah, je bil zavržen, sprejet pa je bil drugi predlog, da eksekutiva stranka pazno preštudira vse radikalne skupine in dobi potrebne podatke in mnenja glede skupnega dela, rezultat pa naj poroča prihodnji konvenciji. Če se izvede smisel tega predloga, se bo ameriško delavsko gibanje reorganiziralo po vzgledu angleškega delavstva, kjer so vse delavske stranke in druge delavske organizacije združene v eni skupni stranki. Dosedanja taktika stranke je bila, da ne dela nikakoršnih kompromisov z nobeno drugo stranko v svojih volilnih in drugih bojih. Če bodo izgledi, da bo v korist socialističnemu gibanju, če se združijo za gotovo skupno delo razne delavske skupine, bo prihodnja konvencija storila potrebne korake za ta cilj.

In sedaj?

In sedaj pa na delo! Prvo, kar bo storila stranka je, da si nabere fond za pokritje raznih izdatkov in pa da z njim omogoči večje agitatorično delo. To je bil sklep konvencije in članstvo ga bo izvršilo.

Konvencija je bila konstruktivna in to je pokazalo, da bo stranka napredovala. Vsi sklepi niso zadovoljili nas vseh, in ta fakt bi obveljal v vseh slučajih.

Internacionalo imamo sedaj priložnost zgraditi najprvo med ameriškim delavstvom samim. Ko se stvari spremenijo, se pridružimo moskovski Internacionali, toda preje morajo biti dani zato taki pogoji, ki ne bodo umorili ameriške socialistične stranke. Naša socialistična propaganda bo taka, kakor je bila dosedaj; ne taka — boljša in večja mora biti.

Ako hočeš biti dober v argumentiranju, moraš mnogo čitati in misliti o tem kar čitaš.

Ako ti v socialistični organizaciji kaj ne ugađa, pa pomagaj odpraviti nedostatke.

Avstrijsko vprašanje.

“Naprej” dne 6. junija.

V senžermenski mirovni pogodbi je v čl. 88. določeno, da je neodvisnost Avstrije nespremljiva, razen če pritrđi kaki spremembi svet Zveze narodov. Avstrija se zavezuje vzdržati se vsakega dejanja, ki bi posredno ali neposredno ali na kakršenkoli način ogrozilo njeno neodvisnost.

Ta določba pomeni, z drugimi besedami povedano, da je Avstriji zabranjena priključitev k Nemčiji, ki se je antanta boji.

Nič ni naravnjšega, kot to avstrijsko stremljenje. Za priključitev Nemčiji ne govore samo nacionalni razlogi, temveč pred vsem gospodarski. Avstrijski torzo je življenja nezmožen in vprašanje priključitve k Nemčiji je zato za Avstrijo tudi eksistenčno vprašanje.

Antanta, predvsem Francija se boji nemške revanše in to po pravici. Versailleski mir je Nemčiji naložil žrtve in bremena, ki segajo daleč preko opravičene mere. Kapitalistično-imperialistična antanta je diktirala mir, ki nosi neizbežno kالي bodoče revanšne vojne v sebi.

Kaj je torej naravneje, kot da se skuša antanta osigurati s tem, da zadržuje avstrijska priključitvena stremljenja. Dasiravno je moment za priključitev za Avstrijo k Nemčiji, neugoden, hoče vendar avstrijski narod takoj zedinjenje z Nemčijo, ne brigajoč se za nevarnost, ki preti Avstriji odvzeti obljubljeni ji Zapadno Ogrsko in ki ji preti tudi revidirati mejo s Čehoslovaško in z nami.

Za Jugoslavijo je avstrijsko vprašanje važno; ni nam vseeno, kdo je naš sosed in ni nam — prav posebno še — vseeno — če se nam odpre možnost na severu priključiti v Avstriji živeče Slovence k nam.

Socialisti zasledujemo s simpatijo prizadevanje Avstrije, da se ujedini z Nemčijo. Ne le zato, ker priznavamo načelo samoodločbe, ampak tudi zato, ker smo mnenja, da ne bi priključitev Avstrije k Nemčiji pomenilo nikakršnega večjega *agresivnega* evropskega miru, kot itak obstoji radi določb pariških mirovnih pogodb.

Te pogodbe so za proletarijat eunje pomenile, ki jih bodo izpod imperialističnega jarma osvobodile ni narodi raztrgali, če jih nemška revanša že poprej ne bo pohodila.

Tvorbi Velike Nemčije torej ne ugovarjamo. Priključujemo pa se tudi zahtevam, da se ob rojstvu velike Nemčije na našem severu ustvari nacionalno pravična meja, ki jo niso ustvarili v Parizu. Plebiscit, ki se je izvršil na Koroškem, ni prinesel narodno pravične meje; samoodločba Korošcev nam ne imponira, ker je pokazala, da koroško ljudstvo za samoodločbo ni bilo zrelo — sad imperialističnih trikov in grehov.

Mislili bi, da bo naša vlada in vladino javno mnenje s simpatijo pozdravilo priključitev Avstrije k Nemčiji, ne le zato, ker respektiramo princip, ki je ustvaril tudi našo državo, ampak tudi zato, ker nam odpira možnost, da priključimo k nam Slo-

vence na severu. Ali čudo vseh čudes: Oficielna naša politika, pod pritiskom antante in male antante, katere člani smo tudi mi, je proti priključitvi. Bojimo se Velike Nemčije — naivnež je kdor misli, da Avstrija v slučaju oboroženega konflikta ne bi šla, tudi če bi ostala neodvisna, z Nemčijo!

Mesto da bi Avstrijo v tem stremljenju podpirali in si skušali pri tem zasigurati revizijo meje na severu, grozimo in naš dunajski zastopnik napravlja demarše! A vendar vemo, da se bo Avstrija priključila — za ta slučaj pa grozimo z represalijami. Zasedli bomo — pravijo — Koroško in Štajersko! Kaj bomo ž njimi — kdo ve? Zdi se nam, da bodo naenkrat gospodarski, strateški in — narodnostni razlogi govorili zato, da pohrustamo avstrijsko Koroško in Štajersko. Da bomo imeli nemško iredento v državi, da bomo imeli Veliko Nemčijo za sovražnika mesto za prijateljskega soseda!

Taka politika v avstrijskem vprašanju je imperijalistična. Zato jo obsojamo in svarimo pred njo!

O IZKLJUČEVANJU.

Zelo veliko prahu je dvignil na konvenciji socialistične stranke v Detroitu predlog za izključitve tistih, ki propagirajo pridruženje k tretji Internacionali. Eden pogojev tretje Internacionalne je, da se mora iz vsake stranke pridružene k nji izključiti vse tiste, ki ji nasprotujejo ali ki niso zanesljivi revolucionarji. Predlog za izključitve je zagovarjal Otto F. Branstetter, češ, da so tudi skrajni pristaši tretje Internacionalne za izključevanje. Proti predlogu je nastopil celo Victor L. Berger, ki je poznan kot eden najkonservativnejših politikov v socialistični stranki, nadalje Morris Hill quit in drugi. Predlog za izključitve je bil poražen skoro soglasno. Zagovorniki za pridruženje k tretji Internacionali, Kruse in Engdahl sta se vzdržala glasovanja.

S tem je konvencija pokazala tolerantnost, ki se je danes tako zelo pogreša v delavskem gibanju. Z izključevanji ne bomo dosegli ničesar, kajti mi potrebujemo vse, ki hočejo delati za socializem, pa četudi imajo o eni ali drugi stvari drugačna mnenja kakor večina.

Konvencija je zaključila zborovanje zadnji četrtak s petjem himne Internacionala in delegatje so se razšli v zavesti, da jih čaka delo organiziranja in rekonstrukcije socialistične stranke, da bo postala mogočna predstavnicca ameriškega delavstva.

Podrobnejše poročilo o konvenciji poda sodrug F. Petrič v prihodnji izdaji Proletarca.

S samim kritiziranjem ne boš pridobil delavstvo za socializem. Agitirati moraš, da ga pridobiš za organizacijo.

Najnevarnejši nasprotnik posameznika je obup nad samim seboj. Kadar obupaš, izgubiš vero v delo, izgubiš vero v bodočnost. Ne bodi med obupanci, ampak med tistimi, ki hočejo napraviti iz človeške družbe eno popolnejšo, pravičnejšo družabno organizacijo.

Od kod slabost jugoslovanskega delavskega razreda.

Belgrajske "Socialističke Radničke Novine" so pred nedavnim objavile članek o predmetu, o katerem se piše v vseh deželah, kajti v vseh je delavsko gibanje v približno enakem stadiju razkosanja in brezmočno v boju proti reakciji. Kje so krive za to situacijo? Povsod se jih išče, drug drugega se obdolžujejo.

Članek v gori omenjenem listu se glasi:

"Ne mislimo govoriti o objektivnih pogojih, ki delajo jugoslovanski delavski razred slabega, namreč govoriti ne nameravamo o ekonomski nerazvitosti dežele, o številni slabosti modernega proletarijata itd. želimo izpregovoriti nekoliko besed o subjektivni strani vprašanja, katero smo postavili za naslov temu članku.

Zadnji dogodki v jugoslovanskem delavskem gibanju nas silijo, da se pečamo s tem temom. Pred tremi meseci je prišlo nekaj političnih stražnikov in kak uradnik v vse delavske organizacije in doma v Jugoslaviji in jih zaprli, a nekatere na pr. v Bosni tudi razpustili. To stanje traja še danes. Samo dejstvo, da se je vlada odločila za tako nasilje, dokazuje, kako nizko ceni moč jugoslovanskega organiziranega proletarijata, niti ne računa s kakšnim njegovim odporom. Da se v tem koraku vlada ni zmotila, dokazuje absolutni mir, s katerim je bila povsod v vrstah delavcev sprejeta praktična izvedba "Obznane." Nikjer nobenega odpora, nikjer nobenega resnega protesta, nikjer nobenega dejanja, ki bi pokazal odpornost in bojevitost jugoslovanskega delavskega razreda in ki bi obvaroval njegova čast v času, ko razredni sovražniki jurišajo na vse večletne pridobitve delavskega boja.

Ne pretiravamo, če trdimo, da vse, kar se je v zadnjem času dogodilo in se dogaja v delavskem gibanju, dokazuje, da je delavsko gibanje izgubilo svoj bojni, revolucionarni značaj, ali najmanj svojo bojno ali revolucionarno energijo, odločnost in hrabrost. Takoj se samemu sebi stavi vprašanje: Kako je to mogoče? Nikdar se ni v našem gibanju slišalo več debelih besed, velikih programov in še večjih obljub, ko ravno v zadnjem času, vsled česar je površen opazovalec mogel dobiti prepričanje, da je gibanje ravno sedaj na vrhuncu svojega revolucioniranja. Kako je mogoče, da je pokret delavskega razreda, katerega večina je ravno letos osvojila revolucionarni delavni program, izgubil revolucionarni značaj, brez katerega ni bil nikdar? Kako je mogoče, da se vlada igra kot z igračko z organizacijami organizirane delavske celote, katere večina je pred kratkim prevzela taktiko boja za neposredno osvojitve vlade?

Baš v tem nerealnem in iluzornem premetrivanju položaja, v katerem živimo, v nesposobnosti precenimo svojo in nasprotnikovo moč, v nalaganju neposrednih nalog, za katere manjka moči, leži eden glavnih vzrokov slabosti našega delavskega razreda. Znano je, da so večino našega delavskega razreda zavedli v to duševno stanje takozvani čisti komuni-

si, njihova stranka in njihovo modro vodstvo. Ti nosijo odgovornost tudi za drug važen vzrok slabosti delavskega razreda, za razkol.

Delavske množice so verjele debelim frazam zavih ljudi, ki so te svoje fraze sipali od sebe ali iz prepričanja ali iz osebne potrebe, da izrinejo sposobne ljudi in sami zavzamejo važnejše pozicije v delavskem gibanju. Večina jugoslovanskega delavstva je zaupala svojo usodo popolnoma nesposobnemu vodstvu z nemalo pisano preteklostjo, a do tega so se dale nepoučene delavske mase zavesti samo vsled tega, ker niso mogle razlikovati fraz od dela. Celo tudi parlamentarno zastopstvo delavskega razreda, poslanci komunistične stranke, katere so izvolili zavedni delavci in vsakovrstni nezadovoljneži, je znešeno od vseh vetrov. Velik njihov del nima niti pojma o delavskem gibanju in socializmu, a mnogi so med njimi, ki so včeraj pristopili k komunistični stranki. Tako je tudi parlamentarna pozicija delavskega razreda uničena, če izvzamemo par izjem, sploh ni ljudi, ki zaslužijo in so sposobni za predstavnike proletarijata. Nihče nima pred njimi absolutno nobenega respekta in pri 59 komunističnih poslancih se vrše večja nasilja nad delavskim gibanjem, nego takrat, ko ni bilo v parlamentu nobenega delavskega zastopnika.

Carjevanje fraze v delavskem gibanju je zamenjalo vsako resno delo. Poslom in nalogam, za katere je gibanje imelo moč in je na njihovi izpeljavi moglo delati z uspehom, se je posvečalo malo ali nobene pažnje. Delali so na veliko in so pričakovali velike dogodke, a izid je bil majhen in zelo mizern. Razumljivo je, da je potem nastopilo v delavskih množicah razočaranje in depresija, kar je potem njihova nova slabost. Ta nova slabost je sedaj postala velika nevarnost za delavsko gibanje in njegovo bodočnost.

Pri tem razmišljanju nam pride v roke staro delo našega ranjkega sodruga Tucovića, ki nam v sedanjih razmerah tako zelo manjka, in na enem mestu beremo naslednje besede: "Vsekakor ne smemo podcenjevati moči nasprotnika in precenjevati svoje, mi ne smemo živeti v iluzijah. Moč, ki izhaja od iluzije **moremo vzpostaviti z močjo, katero navidezno ustvarja alkohol. Take zmage se drago plačajo z mačkom, ki ne mine kmalu.**"

Kar pravi pokojni Tucović dalje v istem članku, **moremo popolnoma prenesti na stanje, v katerem se sedaj nahaja jugoslovansko delavsko gibanje:** "Ali za prihodnost socialno-demokratske stranke je ravno tako nevarno podcenjevati svojo moč, ne imeti vere v svojo sposobnost, krčiti svojo delavnost in pustiti tumreti svojo energijo. Kakor ustvarja precenjevanje svoje moči iluzije, ki so lahko nevarne za pravi razvoj stranke, more strah in trepet za uspeh in nezaupanje v svojo moč privedi k zlomitvi in ubijanju aktivnosti, ki je za življenje vsake bojevne stranke pogoj za njeno razvijanje in krepitev."

Nikdar se torej ne sme obupati. Kadar proletarsko gibanje nasede na pečino, treba iskati načina, da se reši in damu je omogočen svoboden raz-

voj. **Edino socializem more biti tako danes kakor zmerom rešitelj delavskega gibanja.** Ustanovitelji jugoslovanskega delavskega gibanja, najboljši socialisti v deželi, se trudijo z vsemi močmi, da obnove našo socialistično delavsko stranko in da proletarijat vodijo samo po potu, katerega so pokazali Marx in njegovi najženijalnejši učenci in ki tudi proti oportunistu in proti anarhizmu ve samo za boj in ničesar drugega.

Zmisel našega sedanjega dela je tudi sedaj kakor zmerom: **Naš končni cilj, socializem imamo neprestano pred očmi in v boju zanj ne poznamo nikakršnih kompromisov.** V praktičnem boju nas vodi Lasalova misel, ki pravi: **Kolikor moči — toliko pravice!** — in skrbimo, da postane proletarijat čim močnejši in bolj zedinjen, a da v vsakem trenutku, v svojem vsakdanjem boju zahteva toliko, **kolikor ima moči in kolikor more izvojevati.** Zahtevati manj ali več, nego ima moči, vodi ali k oportunistu ali k neuspehu; v vsakem slučaju taka politika škoduje proletarijatu. Ravnotako se zavedamo točnosti Marxove misli, da mora biti osvobodjenje delavskega razreda samo njegovo lastno delo, zato tudi smatramo za najnujnejšo nalogo, da proletarijat organiziramo, zedinimo, naobrazujemo in upeljemo v boj. Sedaj je že ložje stvarno delati, ker politika fraz bankrotira. To naše delo je že danes pokazalo lepe uspehe in smo globoko prepričani, da bo to naše obnovno socialistično delo velike zgodovinske važnosti za jugoslovanski proletarijat. Toda ko to delo sprejme cel jugoslovanski proletarijat — mi ne reflektiramo na kakršnekoli reakcionarne "nezadovoljneže" — potem preneha sedanja slabost delavskega razreda in bo stopnjema napredoval, morda lažje, toda gotovo in končno zavlada nad svojim razrednim neprijateljem, ki se danes z njimi gra kot z igračko. Delavsko gibanje bo potem zopet dobilo svoj revolucionarni značaj, katerega so frazarji uničili. Kakor je prehodil socializem pot od utopije do znanosti, tako se mora tudi delavski razred otresti utopij in osvojiti znanstveni socializem in marksizem. Potem bo boj nepremagljiv.

NOVA EKSEKUTIVA SOCIALISTIČNE STRANKE.

Detroitška konvencija socialistične stranke je izvolila v eksekutivo sledeče člane: James Oneal, urednik dnevnika "The New York Call," James H. Maurer, predsednik pennsylvanske Delavske federacije, William H. Henry, William M. Brandt, E. T. Melms, Liliith Martin in Julius Gerber. Namestniki so: Algernon Lee, J. W. Sharts, Joseph Bearak, Madge Patton Stevens, Robert H. Howe, B. C. Vladeck in William F. Kruse.

Izvoljen je tudi poseben odbor za študiranje socialističnega časopisja. Socialistično časopisje je namreč, razun v par mestih, zelo slabo razvito in ta odbor ima nalogo pronajti, kako se bi najložje pojačalo socialistično časopisje, ki je najboljše agitatorično sredstvo.

SEMINTJA.

Čudni kritiki. — Vrt besedništva. — Kaj je radikalizem in kdo so radikalci? — Drugi julij. — Delavstvo se mora učiti. — Moč organizacije.

Nekdo iz Farrelna, Pa., ki se je pred nekaj meseci na shodu s. Joška Ovna naročil na ta list, ga je sedaj, ko mu je naročnina potekla, odpovedal. Dobil je tujatev, na katero je odgovoril, da mu Proletarec ni dovolj radikalen. Teh par mesecev, ko je dobival list, ni prečital niti ene številke, kar se pozna iz njegovega pisma. Vse, kar ve, je, da je bila v Rusiji revolucija, da tam delavstvo vlada, tu pa smo vsi, razun njega in njemu enakih nasprotni delavski vladi. Če ne bi bilo nas, bi bila že tudi v tej deželi revolucija, delavstvo bi vladalo in vse bi bilo dobro.

Naš prijatelj iz Farrelna ni osamljen v takih nazorih. Take ljudi najdete po vseh krajih. Pri delu ali na kakem shodu so čuli navdušen agitatoričen govor. Čitali so par radikalnih letakov, ali pa živi med njimi gostobesedan človek, ki slika v bujnih barvah življenje kje v deveti deželi. Tudi tukaj bo tako, če — pride do revolucije. Torej začnimo z revolucijo! Kdo? Hm, kdo — tisti, ki so pri Proletarcu, v uniji, v socialistični stranki.

Predzadnji teden je bilo v amerškem kongresu v raznih razpravah izgovorjenih 458,000 besed. Stroški za tiskanje zapisnika teh besed v omenjenem tednu so znašali \$9,900.00. Kartonist čikaške Daily News je porabil ta slučaj za karikaturu. Naslikal je vrt, poln rož, ki ga imenuje "vrt besedništva". Po njem se sprehaja ameriški kongres in trga besedne cvetke. Na strani vrta je velik kup drv, ki predstavljajo nujno potrebno delo. Tega dela se nihče ne dotakne. Na vrhu karikature pa je naslov: "Ni čuda, da so davki tako visoki". To je mnenje umetnika, ki riše za kapitalistični list, o gostobesedništvu ameriške buržvazne zakonodaje. Vrt radikalnega besedičenja je ravno tako velik. Delo pa je puščano v nemar. Le besedne cvetke se trgajo, pravo delo pa čaka energičnih, inteligentnih delavcev. Takih edino pravih, USTVARJAJOČIH radikalcev manjka delavstvu. In ker je temu tako, je reakciji lahko vladati.

Kaj je pravzaprav delavski radikalizem? In kdo so radikalci v delavskem gibanju? Radikalizem je opozicija proti temu, kar obstoja; stremi za odpravo vzrokov, ki povzročajo stvari; pomeni iztrebiti kako stvar s korenino vred, ne samo površno. Ljudje, ki hočejo z dobrimi nauki odpraviti vojne, niso radikalci. Tisti, ki hočejo odpraviti vzroke, ki POVZROČAJO vojne, so radikalci. Tisto unijsko delavstvo, ki ima za cilj le izboljševanje plač, ni radikalno. Tisto, ki je za odpravo mezdne sistema sploh, je radikalno. Radikalci v pravem pomenu besede so torej tisti, ki DELAJO, da se nekaj, kar smatrajo za škodljivo, s koreninami vred opravi in nadomesti s čim boljšim, popolnejšim. To

so radikalci, ki GRADE pot do popolnejše družbe. Imamo pa druge, takozvane besedne radikalce, ki le GOVORE radikalno, karkoli že njihovo govorjenje pomeni. Ti so škodljivi resničnemu radikalnemu delu, kar lahko potrdijo vsi agitatorji in organizatorji v konstruktivnem delavskem gibanju.

Konvencija Ameriške delavske federacije, ki se je vršila pred dobrim tednom v Denverju, ni vzbujala zanimanja med maso ameriškega delavstva. Šele, ko se je pojavil protikandidat Gompersu za predsedništvo federacije, se je pričelo zanimanje. To zanimanje med maso ni bilo pravo. Ona je videla v vsej stvari le "fight" dveh ljudi, pa je čakala, kdo bo zmagal. Če so med njima kaka načelna nasprotja — katerih ni bilo — to delavstva ni zanimalo. In le zato, ker ni PRAVEGA zanimanja med ameriškim delavstvom za njihove strokovne organizacije, je mogoče v njih vladati strah, ki ni niti malo nasprotna kapitalističnemu sistemu, pač pa je za njegovo ohranitev. Radikalni delavci, ki so res radikalni, uče nezavedno, nazadnjaško delavstvo misliti, kajti šele potem bo v stanu nekaj doseči in šele potem bomo imeli močno delavsko gibanje, ki BO delavsko gibanje.

Zinovjev je prerokoval na kongresu tretje Internacionalne, da je svetovna revolucija delavstva blizu. V Čehoslovakiji, v Italiji, v Franciji, Angliji in Zedinjenih državah, povsod so razmere ugodne za revolucijo. Tako poročajo časnikarske agenture kapitalističnega časopisja, ki zavijajo vse take vesti kakor jim uganja. Zato bomo počakali, da dobimo natančnejše poročilo o kongresu iz direktnejših virov.

Kadar so razmere za revolucijo ugodne, se dogode. Nobena revolucija se ni dogodila na povelje. Razmere so zanje dozorele, pa so prišle. Toda ne same od sebe. Tudi za revolucije morajo biti pripravljene sile. Isto je z vojnami. Države se oborožujejo za mir, in ko postane tak mir že neznosen, se prične vojna, o kateri se lahko pravi, da se vrši za obrambo domovine, ali vladarja in vero, ali pa tudi za svobodo in demokracijo.

Ako je Zinovjev res konstatiral, da so razmere za revolucijo zrele, bo to potrdilo trditve tistih, ki sodijo, da bo Rusija vodila dve politiki. Eno kot država; ta politika bo kompromisna, postajala bo zmernejša, oportunistična, toda bo ostala politika delavske vlade, ki pa se mora ravnati po razmerah. Druga bo propagandna politika, neračunajoča z razmerami, bič v rokah ruske diplomacije proti Rusiji sovražnim državam. Obe taktiki bosta služili interesom Rusije. Dalj pa bo taktika tretje Internacionalne, če se je bo nadaljevalo po starem tiru, koristila svetovnemu delavskemu gibanju, to je drugo vprašanje. Do danes je ta taktika mnogo pripomogla razdvajanju delavski sil, ki so danes v vseh državah NESPOSOBNE BRANITI SEBE, še manj pa so sposobne poraziti kapitalistično državo. Ker je tak proces propagande za revolucijo nenaraven, bo prej ali slej izginil. Potem pride prerogjenje delavskega gibanja, ki bo res zmožno pospešiti socialno revolucijo tudi v KAPITALISTIČNIH deželah, to je v takih, ki imajo moderen, razvit kapitalizem.

S konvencijo socialistične stranke se ni zainteresiralo širše mase ameriškega delavstva, niti ne s konvencijo Ameriške delavske federacije. Iznajditelji in učenjaki ne zanimajo ljudi. Prihajajo v Ameriko, toda masa se zanje ne zmeni. Vse nekaj drugega so senza-

cionalni škandali in umori v "višji" družbi. Za take reči se ljudstvo zanima, ne pa za revolucijo in vzroke brezposelnosti. Za socialistične shode in manifestacije ne morete pridobiti velikega števila ljudi. Za rokoborbo ni treba nobene plačane reklame. Za profesionalen pretep med Dempseyem in Carpentierjem se je zanimalo vse ameriško ljudstvo, pariško meščanstvo, tudi v Angliji in drugod. Okoli devetdeset tisoč ljudi je prisostovalo temu pretepu, ki se je vršil dne 2. julija. Četrti julij, praznik neodvisnosti, je obledel v pričo dogodka v Jersey City. Proglašenje miru med Nemčijo in Zedinjenimi državami je bilo pena v primeri s tem velikim dogodkom v Rikardovi areni. Po deset tisoč dolarjev so plačali bogati ljudje prve sedeže, nekateri tudi več. Oddaljeni sedeži so bili po deset in pet dolarjev. Na tisoče in tisoče revnih ljudi je stalo v vrstah skoro vso noč pred drugim julijem, da dobe te sedeže. Potem so čakali vse dopoldne pa do 3. popoldne, da so mogli biti deležni milosti videti, kako se dva pugilista pretepata, eden za tristo, drugi za dve sto tisoč dolarjev. Posebni vlaki so prihajali iz vseh krajev Zedinjenih držav, napolnjeni z ljudmi, ki so hoteli videti ta pretep. Časopisje je izhajalo v posebnih izdajah in opisalo vsak udarec, vse podrobnosti rokoborbe. V soboto se ni govorilo drugega kakor o tem dogodku, svet je prenehal eksistirati za vse drugo. V areni so bili navzoči zvezini senatorji, člani kabine, eden ali dva guvernija, mesarski kralj Armour in številni drugi kapitalisti, dame iz visoke družbe in deset tisoč žensk iz nižje družbe, kar mi razumemo pod besedo *proletarijat*. Do dva milijona je bilo dohodkov samo na vstopnini.

Dokler se more z eno tako rokoborbo zainteresirati 99 proc. ljudstva največje kapitalistične države, dokler je to ljudstvo pripravljeno iti skozi številne neugodnosti samo zato, da vidi pretep dveh ljudi in zadosti svojim živalskim, barbarskim instinktom, toliko časa je nesmiselno govoriti o diktaturi proletarijata. Dokler to delavsko ljudstvo z največjo paznostjo in slastjo čita sportne strani o rokoborbah, dokler se zanima le za škatle in šund-romane, dokler se brani potrošiti cent za socialistični list, pa meče proč desetine in stotake, če jih ima, za razne rokoborbe in podobne tekme, toliko časa ne bo revolucije, razun ako kapitalizem sam od sebe ne pogine. Od časa gladijatorskih iger v rimljanskih arenah pa do današnjih rokoborb smo le malo napredovali. V neki bokoborbi v Španiji so poginili trije bokoborbeci; to se je dogodilo pred par meseci. Ti bokoborbeci niso bili nič bolj pametni, kakor bik sam, katerega so napadali. Slednji jim je le pokazal, da je kot žival še vedno močnejši kakar žival v človeški podobi. Človek pa bo resnično močan, kadar postane res ČLOVEK.

Človeštvo se mora učiti, toda uči se večinoma le iz bridkih izkušenj. Pouk je dolgočasen, pa se ga ljudje branijo. Za misliti so preleni, pa puste, da mislijo zanje korporacijski advokatje, najeti od finančnih kraljev, da določajo politiko deželi. Vsled tega vzroka je tako težko pridobivati naročnike socialističnemu časopisju. Ljudje namreč vedo, da socialistično časopisje UČI delavstvo, ki pa se ne mara učiti. Oni vedo, da jih socialistično časopisje navaja na pristop v organizacijo, v kateri je treba delati za izboljšanje razmer, s katero je treba voditi boj proti sovražnikom ljudstva, proti izkoriščevalnemu razredu. Ljudje pa so preleni misliti in preleni, da bi delali v organizaciji

za organizirano družbo bodočnosti, kar pomeni socializem. Za besedičenje, za frazariranje, za zabavljanje in demagoštvo NISO preleni.

Organiziranih ljudi — ki so organizirani zato da delujejo za preobrat, za boljše in pravičnejšo družbo — je v tej deželi še malo. Tudi komunisti, ki so mislili, da bo ljudstvo drlo za njimi, so morali priznati, da je delo tu težko in da ga bo treba voditi na druge načine, s takimi, s katerimi se maso lahko doseže.

Mali —k pri "G. N." in pa *zgaga* nista tako majhna, da ne bi vedela, in se domislila, da je v socialistični stranki organiziranih samo sedem sto slovenskih sodrugov in sodruginj. To dejstvo hočeta izrabljati sebi v prid, oziroma v prid svojemu gospodarju, pa ne bo šlo. Ta mala četica naših sodrugov in sodrugov je sila, ki VLADA v našem javnem življenju. Vsi drugi ne štejejo mnogo v javnem življenju, zato ker NISO organizirani. "G. N." si s takimi ljudmi, nazadnjaškimi kakor so, kakorkoli je njihovo število veliko — ne bo mogel pomagati. Organizacija šteje. Če bi imelo slovensko nazadnjaško delavstvo organizacijo močnejšo od naše, bi morda imelo prvo besedo v našem javnem življenju. Ampak gotovo to ni. Ker je nima, smo mi odločujoča sila in mislimo tudi ostati. Delavstvo, kateremu je G. N. glasilo, je brezbržno, je leno in nezavedno. Delali bomo kakor dosedaj, če mogoče, še z večjim naporom, da ga privedemo v pravi tabor, v vrste Jugoslovanske socialistične zveze in da ga pridobimo za čitanje Proletarca. Kajti, kdor postane enkrat zvest čitatelj temu listu, bo pričel tudi misliti. Mi pravimo takim ljudem: Čitajte vse, kar vam pride pod roko, sploh vse, kar bo koristilo vašemu znanju, da vam bo razvijalo vaše mozgane. Mi rabimo mislečih ljudi. Z največjo paznostjo pa čitajte socialistično literaturo. Taki so naši nasveti.

Vsled brezposelnosti je bilo zopet nekaj delavskih listov prisiljenih prenehati izhajati. Kadar so ljudje brez dela, zanemarijo, mnogokrat neopravičeno, svoje orožje, socialistični tisk. Sedanja kriza škoduje tudi Proletarcu. Tisti, ki so že postali sodrugi, ki se že zavedajo važnosti našega tiska, naj nekoliko energičnejše poagitirajo za pridobivanje naročnikov Proletarcu. Če se list dopade vam, zakaj se ne bi tudi drugim? Pridobite jih, da se na list naroče, in potem jim pomagajte pri čitanju MISLITI. Kar jim bo nejasno, jim skušajte razložiti, in to je način, ki jih bo privedel, da bodo znali čitati in tudi misliti ob enem.

Za delavsko gibanje je dobro, da ima ljudi, ki so pripravljene žrtvovati za ideale pravičnosti mnogo več, kakor pa tistih devetdeset tisoč ljudi, ki so čakali na sedeže skoro osemnajst ur, da vidijo pretep dveh ljudi. V našem gibanju imamo sodruge — sodruginj pa zelo malo — ki žrtvujejo skoro ves prosti čas agitaciji. In delavci sploh nimajo prostega časa! Niti za počitek ga nimajo dovolj. Zato se njihovo delovanje na agitacijskem polju po vsej pravici imenuje požrtvovalnost. Taki ljudje so nosilci luči bodočnosti. Na takih ljudeh sloni ves napredek vseskozi v zgodovini. Uporne duhove rabimo; energične ljudi, ki širijo nauke napredka; vzgojitelje, ki kažejo ljudstvu pota v izpopolnjevanje. S pomočjo teh je šlo človeštvo naprej preko gladijatorskih iger, preko krščanskih mučeničkov, preko bokoborb in rokoborb in gre naprej preko vislic in ječ razvojno v socializem, ki bo v teku nekaj generacij že socializem.

Ali je religija prenehala funkcionirati?

DEBATA

Da: Clarence Darrow.

Ne: Shirley Jackson Case.

(Nadaljevanje.)

DARROWOV DRUGI GOVOR.

Darrow: Prosim, ali bi mi dali za par trenutkov tiste številke?

Case: Dobro.

Darrow: Seveda, če bi profesor Case ustanovil svojo cerkev, ne vem, če ne bi bilo umestno, da se ji vsi pridružimo. Jaz ne bi smel podvzeti te diskuzije z mojim prijateljem o religiji. Moral bi si izbrati človeka — recimo človeka, ki je metodist ali presbiterijanec ali nekaj podobnega. V številkah, ki jih je citiral Mr. Case, sem tudi jaz vštet kot kristjan, o tem sem prepričan. In jaz sem govoril v jeziku kristjanov, ko sem imenoval vse druge religije za potvorjene, nepravne. Seveda vem v notranjosti moje duše, da je bil Konfuzius ravno tako velik filozof kakor Billy Sunday, in da je bil kot mislec Budha enak Billy Bryanu. To vem. Ali kljub temu, vsi pravoverni ljudje vedo, da sta bila Konfuzius in Budha krivoverca, medtem ko sta brata Billyja pravoverna.

Resnično, jaz ne bi smel debatirati z Mr. Casejem. Res je, da je nekaj navadnega med nami očitati drug drugemu, da se ne držimo predmeta, ki je na debati. Toda jaz tega njemu ne bom očital. Zdi se mi pa, da je izogibajoče, če kdo pravi, da nekaj funkcionira zato, ker eksistira. V takem smislu razlage je vendarle nekaj takega, kar poznamo pod imenom krščanstvo, torej funkcionira. Vse, kar je kedaj eksistiralo, je bilo pravo za svoj čas in prostor; ako ne bi bilo, se ne bi pojavilo. Seveda je profesor v pravem v tem oziru — vse je prišlo, da je zadostilo potrebam v življenju; toda končno umrje in prepusti prostor kaki drugi stvari, kakor je že povedal moj oponent. Toda tak pogin je kakor kačji rep: rep giblje še dolgo potem, ko je kača že poginila.

In tako domnevam, da mora biti še precejšnje število ljudi, ki se imenujejo kristjani, dasiravno vsak inteligenten človek ve, da ta beseda ne pomeni ničesar več.

Zdi se mi, da je moj prijatelj dejal, da ne ve, kako je bila sestavljena ta statistika. Jaz vem. Teh števil nisem videl še nobenkrat poprej, ampak jaz sem navajen pečanja s številkami. Dr. Zeller je najbrž v pravem; ampak jaz vam bom povedal, kako je sestavil to statistiko. Vse prebivalstvo te dežele je vpisal pod rubriko kristjanov, vse, razun židov — te je vpisal za žide, katerim je določil deset milijonov. To je število vseh židov na svetu in po mnenju Henry Forda jih je dovolj — oziroma preveč. Pet sto štiriintrideset milijonov devet sto štirideset tisoč kristjanov! Da, to je vse prebivalstvo, ki živi v kristjanskih deželah. In tudi mi smo kristjanska dežela, četudi nimamo kristjanov. Ta statistika ni bila vzeta v vojnem času, kakor je dejal, kajti takrat je bila večina kristjanov od doma, zaposljena s pretepom. V tej statistiki je določeno religiji konfuzijancev 300.000.000 pripadnikov. To število

vsebuje vse, ki žive v njihovem teritoriju. Isto velja za mohamedance, brahmaiste, budhiste in seveda tudi za žide. Te številke določajo zadnjim 10.860.000 — če je to pravilno odvisi, dali je judaizm religija ali pleme. Če je religija, mislim da ne pretiravam, ako rečem, da ne bi smela biti niti ena tretjina v tem številu. Če je pleme, tedaj bi najbrž ne smel biti nihče izmed njih označen v teh številkah.

Da homo sigurnejši; te številke seštete skupaj, dobimo 1.356.000.000. Skupno prebivalstvo sveta je 1.544.000.000. Mr. Case je dejal, da so manjše religije izpuščene iz te statistike. Če ne bi bile, bi bila vsakemu podtaknjena kaka religija. Od 1.544.000.000, kolikor znaša prebivalstvo sveta, jih je polovica pod desetletno starostjo, ampak mi bomo rekli petnajstletno, da ne bomo nič pretiravali. Ti seveda nimajo nikake religije, razun kolikor so jo podedovali, in kar se tega tiče, velja isto za njihove stariše.

Vse te številke so nesmiselne in brez pomena. Pomenijo klasifikacije religij v širšem pomenu, da se da tej in tej veri toliko in toliko ljudi tu in tam — ta je kristjanska dežela in mi smo kristjani; to se pozna po načinu, ki vporabljam v klanjih.

Seveda, to vprašanje je podobno raznim drugim, o katerih sem tu debatiral. Profesor me sodi zelo napačno, ko trdi, da sem pripravljen vzeti eno ali drugo stran v debati. To se da morda aplicirati na tožbene zadeve, toda ne na debate. Nikdar še nisem debatiral na tisti strani vprašanja, v katerega ne bi verjel, razun morda zadnjič, ko sem povedal avdijenci, da se mi zdi stvar zelo dvomljiva propozicija, in pa mogoče sedaj, ko je vprašanje če religija funkcionira, prenešeno na vprašanje pomena besede "funkcionira". In zelo lahko se jo razlaga tako, kakor je storil profesor Case; da stvar, ki živi, tudi funkcionira, kar pa jaz ne smatram za funkcioniranje. Drugače sem vedno insistiral debatirati na tisti strani, v katero verjamem, raditega, ker če vzamem stran, v katero verjamem, vem, da imam pravo stran.

Profesor mi ni dal mnogo za odgovarjati. To ne pomeni, da je slabo govoril, kajti priznam, da je dobro zastopal svojo stran. Vedno sem imel visoko v čišlih Casejeve sposobnosti, njegovo znanje, nadarjenost in poštenost, s katero se loteva raziskovanja vsakega vprašanja in ko sem ob neki priliki omenil to moje mnenje Mr. Lewisu, je to največ privedlo do tega, da ga imate priliko čuti v tej debati. Kar se tiče diskuzije katerikoliga vprašanja o religiji, sem dovolj pameten vedeti, da sem otrok napram njemu, v kolikor se tiče verskega znanja, ampak težava je v tem, da razpravljava z različnih stališč z ozirom na pomen besede "funkcioniranje". Toda če bi mogla popolnoma obdelati ta predmet in razumeti drug drugega o čem govoriva, potem bi bilo kakor debatiranje s profesorjema Fosterjem in Starrom — koncem konca bi se tudi s profesorjem Casejem približno sporazumela.

Ni mi zato, kakor sem že mnogokrat poudaril, da bi v debatah skušal dokazati, kako sem, če se vpošteva natančno konstrukcijo vprašanja ki je na diskuziji, jaz dobil bitko. Niti najmanj ne. Kar skušam je, da dam avdijenci nekoliko zabave in pri tem mimogrede nekoliko priložnosti misliti. Raditega ne bi pod kakoršnimi okolščinami vzel tukaj pozicije, katero ne bi smatral za opravičeno. Seveda, da rad razpravljam o vprašanju v najširšem smislu. Razume se, da se pričakuje od advokatov, da so tehnični, ampak profesor nas je tukaj advokate prekosil. Nikakor si ne morem tolmачiti njegove razlage, razun če sem ga morda

napačno razumel, ko je dejal, da nauk, če te eden udari na desno lice, ponudi mu še levega, ne pomeni, če te kdo udari po nosu, da ga ne smeš udariti nazaj. Jaz mislim, da se je šalil. Če se ni, potem je preveč tehničen zame.

Sedaj bom razpravljaj nekaj časa o besedi "funkcioniranje". Zelo dobro ne morem odgovoriti profesorju, ker če beseda "funkcionirati" pomeni isto, kot beseda "eksistirati", no, potem ni ničesar več za pripomniti. Na podlagi tega zaključka imamo kristjane, kakor imamo vse druge stvari, in če kdo spada k verski organizaciji in je kristjan zato ker pravi da je, ali ker se ga pri ljudskem štetju vpiše za takega, potem ne ostane ničesar več spornega. Če stvar funkcionira zato ker najde svoje mesto v statistikah, dobljenih potom raznih ljudskih in drugih štetjih, potem ni dodati ničesar več. Toda jaz domnevam, da ima beseda "funkcioniranje" mnogo širši pomen, ali vsaj zame ga ima. Zame ta beseda pomeni, da vključuje aktivnosti ljudi; da na nekak način prehaja v vsakdanje ljudsko življenje; da je nekaka gonilna sila ljudskega obnašanja. Ne morem si predstavljati, da bi pomenila kaj drugega. V tem smislu je tisti del sveta, ki se ga prištevava h krščanstvu, prenehal kot tak že davno funkcionirati.

Zakaj pa pravimo kristjani? Čemu ta beseda? Seveda ima gotove izvore od Krista. Beseda ima svoj izvor kmalo po dobi, v kateri se domneva, da je živel Krist — in najbrž je živel — in vsebuje gotove doktrine, ki jih je učil on ali pa njegovi najbližji učenci ali pa prvotna krščanska cerkev. Profesor Case sicer pravi, da so vse te doktrine že izginile s pozorišča; da ima današnje krščanstvo popolnoma druge ideje, kakor pa so zapopadene v bibliji nove zaveze. V tem soglašam in nimam dodati ničesar. V kolikor se tiče razlage pomena prvotnega krščanstva in Jezusovih nauk, če se prizna, da je živel, in naukov njegovih prvih učencev, nima to pravo krščanstvo nikakršnega sorodstva z današnjim življenjem; četudi se ljudje še vedno drže njegovega imena, so v tem oziru kakor komercialna tvrdka ki izdeluje milo, katero ji pridobi ime; potem pa spremeni milo, prodaja ga pa pod stari imenom.

Nobena teh doktrin ni del kristjanskega sveta. Mislim, da profesor ni v pravem v trditvi, da je dokaz za funkcioniranje krščanstva že to, če more Billy Sunday dobiti množico ljudi in z njo uganjati precejšnjo uzrujanje. Kar je on učil, je morda ali pa morda ni krščanstvo. Najbrž je. Bilo je bližje primitivnemu krščanstvu, kot pa je moj prijatelj profesor Case. Toda ali je bilo to krščanstvo kar je funkcioniralo? Ali pa je bil to kapitalizem, kar je funkcioniralo, s pomočjo Billy Sundayja? Nepotrebno je napačno razumevati besedo. Kdo je organiziral Sundayjeve pridige na Severni strani mesta, kdo jih je plačal in zakaj? Organiziral jih je veliki biznes, zaposlen v izkoriščanju ljudstva, denar zanje je dal on, dasiravno njegovi predstavniki ne vedo ničesar o religiji ali o krščanstvu. Oni so v biznesu in so najeli tega krošnjarja besedi, da pridiga ljudstvu kot kristjan za namene tistih, ki ga najemajo in plačujejo. To je vse, kar je na stvari.

Ali pa to pomeni, da je krščanstvo funkcioniralo? Ne. Kar danes funkcionira ni krščanstvo. Ali funkcionira v kaki cerkvi? Res je, da je mnogo krščanskih cerkev v Chicagu, to je cerkve, ki se imenujejo krščanske. To je res. Toda ali krščanstvo funkcionira? Kdo pa hodi v cerkve? V kolikor se tiče protestantskih cerkev, so mi povedali, da jih obiskujejo največ žen-

ske in otroci; semintja tudi nekoliko moških. Sinclair Lewis pravi v svoji lepi povesti "Gopher Prairie", ko slika svojega glavnega karakterja: "Ne, jaz ne hodim v cerkev, toda verujem vanjo; ona odvrta ljudi od štrajkov". Take vrste ljudje hodijo vanje. Kar se tiče žensk, se ne more reči, da obiskujejo cerkve vsled tega vzroka, ampak zanje imajo družaben pomen. To pa seveda nima niti najmanjšega sorodstva z doktrinami, ki jih je učil Jazus. Cerkve so zanje socialna organizacija, nič drugega. V vsakem malem mestu igra cerkev vlogo družabnosti; v vsakem večjem mestu je več ali manj zopet ta vzrok, ki se zbira ljudi v krogu cerkve, zaradi družabnosti. Oni spadajo k cerkvi, kakor spadajo h klubom. Jaz spadam k raznim klubom, pa ne vem, če sem kedaj čital njihova pravila, ako jih imam. Čisto nič me ne brigajo. Zahajam vanje vsled enakih vzrokov, toda ne njihovo življenje, ne njihova vera in ne njihove navade nimajo ničesar opraviti z doktrinami, katere imenujemo krščanske doktrine.

Jaz mislim, da ima tudi dandanašnja krščanska cerkev svoje stališče, da zastopa svoje gotove nazore. Jaz mislim, da stoji po vsem širnem svetu za ohranitev stvari kot so. V tem oziru ni skoro nobenih izjem. Včasih se dogodi, da kdo, ki se imenuje kristjana, stori to kar sem storil jaz, da citira kak odstavek iz biblije, ki ga je baže govoril Jezus, toda njegovo dejanje se je obsojalo v krščanskih cerkvah, proglašajo se ga za upornika in izključi. Med vsakim narodom na svetu je krščanska cerkev, kot cerkev, zaposlena z vzdrževanjem stvari, kot obstoje. Ali pa delajo to kot cerkve? Niti najmanj. Če bi, potem bi jaz priznal, da funkcionirajo. Toda one ne delajo tega kot cerkve. One vrše to delo za konservativizem, ker so kontrolirane in vporabljen od tistega dela v življenju, ki res funkcionira; ta del je komercialni del življenja po vsem svetu; to je, kar funkcionira. Ono je kakor politik, ki kandidira v urad; v svoji kampanji poziva k sebi ljudi vsakojakih prepričan in naziranj; ljudi, ki spadajo v različne klube; ljudi raznih narodnosti, in vse izrablje za svoje lastne namene. Meni torej izgleda, da kot organizacija krščanska cerkev več ne funkcionira.

Čudil bi se, če je še kaj dvoma glede tega vprašanja. Vzemimo na primer Young Men Christian Association. Kaj je ta organizacija? Kako sorodstvo obstoji med telovadnico in vero v brezmadežno spočetje? Kako sorodstvo je med kopališčem in vero v odrešenje, ker je bil Krist križan? Jaz ne poznam nobenega. Kakor veste, tudi židje lahko pristopijo v Y. M. C. A. in ravno tako vsakdo drugi. To je nekake vrste telovadno, reklamno krščanstvo. In jaz mislim, da je tisti, ki je dal v Chicagu največ za Y. M. C. A. najbrž Julius Rosenwald. Ne verjamem, da je kristjan! Jaz mislim, da je bil vštet kot žid.* To je ena izmed mnogih in-

*) Y. M. C. A. (Young Men Christian Association) je organizacija, ki jo podpirajo ameriški velekapitalisti. V svojem jedru bi imela biti krščanska ustanova. Sprejema pripadnike vseh ver, tudi žide, vendar pa ni naklonjena oficijelni katoliški cerkvi, ali bolje, papež ni nji naklonjen. Leta 1920, če se prevajalec ne moti jo je papež javno obsodil, češ, da vzgaja mlačnost med kristjani. Ali je izrekel to obsodbo leta 1920 ali leto prej, že ni tako važno, glavno je, da jo je papež obsodil v prvi vrsti raditega, ker jo kontrolirajo druge krščanske in ne katoliška religija. V vseh večjih ameriških mestih ima velike hotele, v katerih stanujejo njeni člani, pa tudi nečlani, večinoma mladi ljudje. Poleg tega skrbi ta organizacija za telovadbo, kopališča, ima velike knjižnice, v katerih pa se ne najde nič protiverske in še manj protikapitalistične literature.

stitucij, ki se jo rabi za podpiranje mogočnih privatnih interesov. Mogočneži, kakor je vam znano, radi rabijo besede, ki vlečejo. Oni rabijo besedo "kristjan" v istem smislu z istim namenom, kakor besedo "stoprocentni Amerikanec". In pomeni isto—toda nihče ne ve kaj pravzaprav pomeni. Ampak oni vedo, kako loviti ljudi s takimi frazami. Tudi vedo, kaj napravati z ljudmi, kadar jih vjamejo na take vade.

Beseda funkcioniranje je po mojem mnenju stvar, ki ima resnične vplive; morda kontrolujoče vplive v vsakdanjem življenju.

Profesor nam je čital odstavek sv. Jakoba, mislim da je bil Jakob. Ne izgleda, da je on vzel Jakobove ideje, kaj da konstituirajo religijo. Stvar je zelo enostavna — samo tri stvari so, ki jih morate izvrševati — ena je obiskovati sirote; druga, obiskovati vdove. Oba obiska se lahko opravi z enim. In potem tretja, ohraniti samega sebe neomadeževanega od sveta. Obiskovati vdove in ohraniti samega sebe neomadeževanega od sveta. *Some job.*

(Konec drugega Darrowovega govora.)

(Konec prihodnjič.)

rature. Med svojimi podporniki ima ljudi, ki sploh niso kristjani niti po imenu, kot je n. pr. Julius Rosenwald in drugi. Tendenca organizacije je ohraniti mladino zvesto starim tradicijam in institucijam. Enako organizacijo vzdržujejo tudi za dekleta.—Prev.

Jack London:

MOČ MOČNEGA.

(Nadaljevanje.)

Desetorica mož, ki so čuvali jato, je dobila nalogo, da sezida kamnit zid na ozkem objemnem prostoru v dolini. Pomagali smo jim tudi mi ostali z ženami vred, in ko je bil zid dovršen, zapustili smo vsi prejšnja bivališča na drevesih in v votlinah ter se preselili na ravnino, kjer smo postavili vsak sebi nove hiše iz trave. Te hiše so bile večje in boljše kot stare na drevju in vsakdo je bil zadovoljen. Čutili smo se srečne ob zavesti, da zamoremo veliko narediti, če združimo naše moči. Ko smo imeli zid, čuvaje in obrambo, imeli smo več časa za ribolov in za nabiranje jagod ter korenin; bilo je dosti hrane za vse in dobre hrane; nihče ni bil lačen. Eden izmed nas po imenu Trinožnik, kateri je bil šepav in je hodil po palici — zato se je imenoval Trinožnik — je našel seme divje koruze in ga posejal v zemljo zraven svoje hiše v dolini. Sadil je tudi razne korenine in drugo užitno rastlinje, ki ga je našel v gorskih globelih.

Tiste dni je bila naša Morska Dolina prava dolina sreče. Imeli smo vsega dovolj in bojevati se nam ni bilo treba z nikomur, ker smo bili dobro zavarovani in ker nam ni manjkalo ničesar. Zvedeli so za nas tudi drugi in iz obeh strani pomorskega obrežja se je priselilo k nam mnogo tujih rodbin, ki so doslej živele kakor divje živali. In tako je prišlo, da je bila Morska Dolina kmalu gosto naseljena z nebrojnimi rodbinami.

Predele pa je prišlo do tega, zgodilo se je pa nekaj drugega. Omenil sem, že kako je Trinožnik

prišel saditi divjo koruzo in razne sladke korenine na zemljišču blizu svoje hiše. Posnemali so ga nekateri drugi in tako je bila kmalu vsa zemlja v dolini obsejana in — razdeljena. Ker je pa bilo več prebivalcev kot zemlje, ostali so mnogi brez zemlje, katera je bila poprej lastnina nas vseh. Mnogi se niso zmenili za to in smejali so se, ko so drugi sadili koruzo in ogradili svoj prostor s plotom. Zopet drugi, ki so si v začetku vzeli kos zemlje, so pozneje odstopili svoja zemljišča sosedom in za to so dobili ribe ali medvedje kože. Tako smo doživeli, da je večina jate, ki je med tem narastla — kakor rečeno — ostala brez zemlje. Obdržala jo je majhna skupina in Trinožnik jo je imel največ. Tisti, ki niso imeli zemlje, so lovili ribe in medvede in za meso in kože so dobili koruzo in korenine. Na ta način so lastniki zemljišč kmalu nagromadili silno veliko rib in kož.

V tistem času je umrl naš prvi glavar Fit-Fit in njegov sin Pasji Zob je postal drugi glavar. Pravzaprav je zahteval glavarstvo, češ da mu ta čast pripada, ker je bil njegov oče glavar. Domišljal si je tudi, da je večji glavar kakor je bil njegov oče. Sprva je dobro glavaril in se trudil; zbor je imel vedno manj posla. Tedaj se je pa oglasil nov človek v Morski Dolini. Ime mu je bilo Skrivljena Ustnica. Nihče se ni zmenil zanj dokler ni začel govoriti, da je v zvezi z duhovi mrtvih. Govoril je, da vsak človek živi tudi po smrti v podobi nevidnega duha in da on pozna vse skrivnosti duhov. Povedal je tudi, da njegova beseda je beseda velikega duha ali boga — kakor ga je imenoval — in da je on njegov poslanec med živimi ljudmi. Pridobil je zase veliko število Ribojedcev, posebno žensk, katere je žnal oplasiti, in našinci so mu vedno bolj verjeli ter mu dajali hrano in kože zastonj. Delal ni nikoli nič, samo redil se je in pridigal o duhovi. V kratkem se je tako zredil, da je komaj hodil. Takrat smo mu dali novo ime Veliki Trebuh. Med tem je postal velik prijatelj glavarja in nekega dne je Pasji Zob zapovedal celi jati v Morski Dolini, da moramo zgraditi Velikemu Trebuhu lepo hišo iz najboljše trave. Ko je bila hiša gotova, ukazal je Veliki Trebuh postaviti okrog iste močan plot in oznanil je vsem prebivalcem v dolini, da je to božja hiša, v kateri stanuje sam veliki duh in nihče ne sme stopiti notri razen njega; kdor bi se predrznil, zadene ga strašna kazen po smrti.

Pasji Zob je bil vedno bolj samosilen in kmalu je bil on vse, zbor pa nič. Ko se je zbor uprl in grozil, da izvoli novega glavarja, vstal je Veliki Trebuh in trdo povedal, da je Pasji Zob glavar po božji volji in nihče se mu ne sme protiviti. Z njim je potegnil tudi Trinožnik in ostali, ki so imeli zemljo. Najvplivnejši mož v zboru je bil Morski Lev; kar je on rekel, je obveljalo kakor bi pribil. Trinožnik in ostali zemljodržci so pa skrivaj podkupili Morskega Leva. Dali so mu veliko medvedjih kož in jerbasov koruze. In ko se je zopet sešel zbor, vstal je Morski Lev in izjavil, da ima Veliki Trebuh prav ter da ga moramo vsi ubogati. Od tedaj

je imel Pasji Zob v Morskem Levu največjega agenta, kateri je vedno in povsod govoril v imenu glavarja.

Med nami je bil tudi Mali Trebuh, majhen mošček in grozno mršav, kakor da ne bi nikdar nič jedel. Ta človeček je zmiraj nekaj tuhtal in končno je nekaj iztuhtal, kar nas je vse presenetilo. Med visokimi skalami pri izlivu reke v morje je pritržil nekako mrežo iz bičevja in to je imenoval past za ribe. Živ človek ni poprej niti sanjal o kaki pasti. Cele tedne je delal na svoji iznajdbi z ženo in sinom, s mi smo ga gledali ter se smejali. Toda hitro nas je minil vsak smeh. Takoj prvi dan, ko je nastavil mrežo, vjelo se je več rib kakor je pa zamogla vjeti cela jata v enem tednu. V celi Morski Dolini je zavladovalo veliko veselje; kajti mislili smo, da sedaj se nam ne bo treba ukvarjati s težkim ribolovom. Rib bo dovolj za vse brez vsakega truda. Ali kratko je bilo naše veselje! Mali Trebuh je izjavil, da ribja past je njegova in da nihče nima pravice do rib kakor on. Ob reki je bil samo še en pripraven prostor za ribjo past in takoj se je spravil tamkaj moj oče v družbi več drugih, da nastavi past po vzgledu Malega Trebuh. Komaj so pa pričeli z delom, pridrli so stražniki iz velike slamnate hiše ki smo jo naredili Pasjemu Zobu in zamahnili so z gorjačami po mojem očetu in ostalimi češ da se naj poberejo ker tudi tam bo Mali Trebuh postavil svojo past.

V jati je nastala velika nezadovoljnost. Moj oče je sklical zbor toda ko je pričel govoriti, napel je Morski Lev svoj lok in pušica je prodrla očetu grlo. Obležal je mrtev. Vstali so Pasji Zob, Trinožnik in Mali Trebuh in izjavili, da tako je prav. Veliki Trebuh je pa z votlim glasom oznanil, da je sam bog zapovedal Morskemu Levu, da mora usmrtiti očeta. In stvar je bila skončana.

Pojavil se je človek z imenom Svinjska Čeljust, kateri je prvi pripeljal od nekod kože. Slišal je da Mesojedei v Veliki Dolini redijo kože z velikim uspehom. Ni trajalo dolgo in Svinjska Čeljust je imel celo čredo koz. Najel je revne Ribojedce, ki niso imeli zemlje niti pasti in ki so bili lačni, za pastirje. Čuvali so mu kože pred zverinami in jih pasli v gozdu. Za to svoje delo so dobili kozje meso in kozje kože, s katerimi so se ovijali. Kmalu je bil Svinjska Čeljust tako premožen kot Trinožnik in Mali Trebuh. Kože je zamenjaval za ribe, koruzo in sladke korenine in imel je vsega preveč, dasiravno ni nič delal.

Tisto leto je prišla v Morsko Dolino zopet druga novotarija, o kateri nismo še nikdar slišali. Ta novotarija je bil takozvani denar. Izmisli ga je modri Morski Lev. Predložil je svoj načrt Pasjemu Zobu in Velikemu Trebuhu; zadnji je rekel, da je to največja dobrota, kar jih je bog poslal človeku. Vidite, ti trije — Pasji Zob, Morski Lev in Veliki Trebuh — so bili pravi glavarji nad celo jato in njihovi volji se ni upal nihče upreti. Vsakdo jim je moral dati gotov delež vsega, česar se je pridelalo ali pridobilo. Vsak tretji jerbas koruze je bil njihov in ravno tako vsaka tretja riba in vsaka tretja koza.

Včasih kadar se je ribolov dobro obnesel, dobili so toliko, da niso znali kam z deležem. In tako je Modri Lev iztuhtal, da je treba to stvar preurediti. Izmisli je denar — kakor sem že rekel — in zapovedal ženskam, da ga delajo. Bili so to majhni okrogli koseci iz školjke z luknjico na sredi. Nabrali so te konce na vrstico in to je bil denar.

(Dalje prihodnjič).

UTRINKI.

V 19. wardi v Chicagi se vrši čuden boj, tak, kot je v navadi v južni Italiji in pa morda v Albaniji. Krvna osveta igra svojo vlogo. Pri zadnjih aldermanskih volitvah se je pričela in od tistega časa je bilo že pet zavratnih političnih umorov. Pri zadeti so le Italijani. Najprominentnejši med umorjenimi je bil Tony D'Andrea, ki je bil eden glavnih kolovodij čikaških Italijanov. Imel je kot tak velik politični vpliv. Zadnji je bil umorjen Joseph Lapsia, ki je bil prijatelj prej omenjenega. Po vsakem umoru se žrtvi napravi slovesen cerkven pogreb, potem pa gredo bojeviti elementi zopet na prežo. Tudi to so sadovi korupcije, ki bujno cvete posebno v tistih čikaških okrajih, v katerih prevladuje italijansko ali poljsko prebivalstvo.

Sir Auckland Geddes, angleški poslanik v Zedinjenih državah, je v svojem nagovoru pred dijaki michiganske univerze dejal, da je doba miru še daleč. Vsi misleci sanjajo — je dejal — o dobi, ko ne bo več vojen. Toda le največji optimisti mislijo, da je dobi miru že napočila zora.

Sir Geddes najbrž ve, da miru ne bo preje, dokler se ne spremeni sedanji ekonomski sistem. Anglija namreč izbira le najbolj nadarjene državnike za svoje diplomate, in eni teh precej dobro poznajo tudi socializem. Morda je Sir Auckland Geddes med njimi. In ker ve, da doba miru še ni nastopila in še dolgo ne bo, najbrž tudi ve, kje so vzroki, ki zadržujejo prihod take dobe. Mnogo delavcev jih še ne pozna, zato podpirajo sistem, ki jih od časa do časa poganja v vojne.

Iz Vladivostoka prihaja vest, da jeljubljenec Japoncev, general Semenov "neznano kam izgini". Kadar bo zopet prilika vprizoriti kje v Sibiriji revolucijo za "demokracijo", bodo japonski militaristi že skrbeli, da se demokrat Semenov zopet pokaže na površje.

William Howard Taft je imenovan načelnikom vrhovnega sodišča Zedinjenih držav. Taft je bil predsednik te republike od leta 1909 do leta 1913. Pri ponovni kandidaturi ga je Wilson porazil. Taft spada med najkonservativnejše ameriške politike. Senat je njegovo imenovanje potrdil s 60. proti 4. glasovim. Trije republikanci, Borah, Johnson (California) in La Follette, ter demokrat Watsin (Georgia), so glasovali proti njemu.

Taft bo nasledil prešnjega načelnika vrhovnega sodišča E. D. Whiteja, ki je pred nedavnim umrl.

Vrhovno sodišče Zedinjenih držav je važna institucija. Vsak zakon lahko proglasi neustavnim, kar je sicer zelo nesmiselno. Zbornica sprejme zakon, in zbornica je vendar skupina poslancev, izvoljenih od ljudstva. Če niso ti poslanci taki, kakršne bi mi želeli, ne spremeni dejstva, da so vendarle izvoljeni od večine volilcev. Vrhovno sodišče ni izvoljeno, odgovorno ni nikomur, pa ima najvišjo oblast v deželi. Delavstvo ima z ameriškimi sodišči, posebno še z zvezinim vrhovnim sodiščem, zelo slabe izkušnje. Taft je garancija, da tudi pod njegovim načelstvom ne bodo boljše. Mož je konservativen in strasten zagovornik sedanjega reda. Natoga socialistične stranke je, da se vrhovnemu sodišču odvzame najvišja oblast o sklepanju zakonov, če so ustavni ali neustavni, kajti ta oblast gre le ljudskim zastopstvom in nikomur drugemu.

Ne, Rev. Zakrajšek, nimaš prav ne. Če bi ti koristil kak nasvet, bi bil na mestu tale: Pouči se o stvarih, o katerih pišeš. Skušaj iz svojih čitateljev napraviti inteligentnejše ljudi, mesto, da jih še bolj poneumnjuješ. Pomni, da je politična organizacija eno in strokovna drugo. Ameriška delavske federacija ni politična, ampak strokovna organizacija. Socialistična stranka pa vodi politični boj za industrialno demokracijo. Saj ni res, da so se vršila posvetovanja na denverski konvenciji "mirno in stvarno". Konvencije so navadno burne in večina časa na njih se porabi za nestvarne debate. Silno majhno je od časnikarskega diletanta, če skuša smešiti Marksa. Kadar govore profesorji na vseučiliščih, ki še niso pod socialistično upravo, o naukih Karla Marksa, ne govore "o nekem Marksu". Govorili pa bi o "nekem Zakrajšku", če bi ga poznali. Sreča zanje, da ga ne poznajo in da ga tudi ne bodo nikoli poznali.

Če je zadan "smrten udarec rdečkariji", čemu pa potem porabite toliko prostora v boju proti mrtvi stvari? Frančiškanska "Edinost" je ogledalo degeneriranosti katoličanstva med ameriškimi Slovenci.

Zgodovina je ena dolga borba napredka proti ignoranci in sebičnosti, kajti ti dve napaki v človeškem rodu sta dve največji oviri napredku.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9.30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruka je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soci. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." — *Tajnik kluba št. 27, JSZ.*

Slov. delavska

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.

podporna zveza

Inkorporirana 22. aprila 1908 v državi Paui.

Združena s Slovensko Narodno Podporno Jednoto.

CHICAGO, ILL.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

1. Pom. taj.: FRANK PAVLOČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRICH, R. F. D. Box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ZELE, 5602 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, Ohio.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVAZNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 955 Addison Rd., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

PROSVETA.

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so ujedno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakasnic, kakor pa ne potom privatnih čekov. Nakasnice naj se naslovljajo: Blas Novak, in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnjih popravah.

Iz urada gl. tajnika S. D. P. Z., združena s S. N. P. J.

Krajevnim društvom SDPZ. naznanjam, da v bodoče ne bomo pošiljali pobotnic za prejete asesmente posameznim društvom kakor dosedaj. Vsako društvo se lahko prepriča o pravilnosti kreditiranja prejete asesmenta v mesečnem poročilu o dohodkih in izdatkih, ki bodo mesečno priobčeni v glasilo Proletarec

kakor tudi v Prosveti poleg tozadavnega poročila S. N. P. J.

Združevalni odbor je določil, da se bo vršila združevalna konvencija meseca septembra v Clevelandu, Ohio. Ožje določbe o volitvah delegatov izidejo v kratkem.

Ker ima združevalni odbor pripraviti osnutek provizoričnih pravil in jih predložiti konvenciji, je pričela v ta namen zbirati gradivo. Vsled tega se priporoča, naj društvo ali posamezni člani prično pošiljati svoje sugestije v pogledu pravil, bodisi Prosveti v objavljanje, ali pa direktno br. Alešu, predsedniku skupnega združevalnega odbora, ali pa predsedniku združevalnega odbora SDPZ. Ker je potrebno, da se izdelata za združeno organizacijo kar najpopolnejša pravila, je priporočljivo, da se diskuzije o pravih udeležih vsi, ki imajo kake umestne nasvete in priporočila.

Notranje združevalno delo se polagoma, toda v splošnem povoljno rešuje. Iz tozadavnih društvenih poročil sodimo, da vlada med članstvom občje zadovoljstvo o izidu združenja, kljub podpihovanju zunanjih elementov v nasprotno smer, kar nas vodi k mnenju, da je naše članstvo že sedaj pričelo spoznavati narodne pijavke in upamo, da jih bo v bližnji bodočnosti še bolj spoznalo.

Blas Novak, tajnik.

DOPISI.

GREENSBURG, PA. — Dne 20. junija je tu preminul priljubljeni sodrug John Tome. Podlegel je operaciji na vnetju slepiča. Tu zapušča brata in štiri otroke. — Pogreb je imel zelo veličasten, kar dokazuje, da si je v teku let svoje aktivnosti pridobil mnogo prijateljev. — Bil je član soc. kluba št. 214, JSZ, ter član dveh podpornih organizacij. — Doma je bil iz fare Dobrnič na Dolenjskem.

Podleglemu trpinu naj bo lahka ameriška zemlja. Njegovim sorodnikom izrekamo naše sožalje.

Tajnik kluba št. 214, J. S. Z.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ, se vrši dne 9. julija (drugo soboto v mesecu), v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov.

Organizator.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležujete sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

VAZNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Prostomiseleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

ZASTOPNIKI PROLETARCA

ARKANSAS.

Jenny Lind: Frank Grile, Box 106.

CALIFORNIA.

San Francisco: Joseph Koenig, 2105 Bush St.

COLORADO.

Somerset: Victor Koklich, Box 217.

ILLINOIS.

Chicago: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Fr. Udovich, 1844 So. Racine Avenue.

Chas. Pogorelec, 3639 W. 26th St.

Cicero: Anton Putz, 5028 W. 25th Place.

Lincoln: Joseph Tičer, 628 Wichita Ave.

Moline: Frank Smerdu, 2343 — 36th St.

Nokomis: Ernest Krusic.

Peoria: F. Franko, 206 Reynolds St.

Springfield: Fr. Besjak, 1974 So. 17th St.; Frank Copi, 1916 So. 14th St.

Virde: Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.

Waukegan in No. Chicago: Frank Mivšek, 1108 Prescott St., N. Chicago.

Johnstown City: Frank Martinjak, Box 607.

INDIANA.

Clinton: J. Musar, Lock Box 441.

Indianapolis: John Vivoda, 756 Haugh St.; J. Repovš, 960 N. Holmes Ave.

KANSAS.

Gross: John Kunstelj, Box 32.

MICHIGAN.

Detroit: Louis Urbancich, 648 Frederick Ave.

Limestone: Jos. Knaus, Box 13.

MINNESOTA.

Biwabik: Alois Zakrajšek, Box 423.

Buhl: Max Martz.

Chisholm: Frank Klun, Box 399.

Ely: John Teran, Box 432.

Gilbert: Jos. Antoncich, Box 455.

OHIO.

Akron: Frank Košir, 1176 Marcy St.

Barberton: Martin Železnikar, box 276.

Blaine: Frank Germ, Box 31.

Cleveland: L. Gorjup, 1414 E. 53rd St., A. Komar, 6710 Bliss Ave., Louis Malich, 6408 St. Clair Ave., Jacob Kocjan, 1273 E. 58th St., Jerry Alesh, 1028 E. 64th Street.

Collinwood: Jos. Durn, 727 E. 157th St., Mike Podboy, 1312 E. 167th St.

Girard: Frank Kramar, 1022 State St.

Glencoe: Nace Žlemlberger, L. box 12, in Anton Grden.

Lisbon: Jacob Bergant, R. 2, Box 19.

Maynard: Andy Zlatoper, box 22.

Niles—Girard: John Kokošin, 14 Baldwin ave., Niles, O.

OKLAHOMA.

Hughes: Joe Kogoy, box 52.

PENNSYLVANIA.

Aliquippa: Jack Kotar, Box 289.

Avella: Frank Bregar, box 363.

Conemaugh: Louis Krašna, Box 218, Dr. Boritelj, št. 1, S. D. P. Z.

Dunlo: Frank Kaučič, Box 155.

Export: John Frank, S. R. Box 315.

Forest City: Frank Rataic, Box 685.

Herminie: Anton Zornik, A. Bertl.

Irwin: J. R. Shprohar, R. 2, Box 135. Mike Pavšek, R. F. D. 3, Box 74.

Johnstown: John Miklich, 404 Ohio St.

Lloydell: Anton Grbec, Box 35.

Luzerne: John Matičič, 13 Hughes St.

Martin: A. Zupančič, Box 11.

Morgan: J. Kvartič, Box 453.
Meadowlands: Leonard Lenassi, Box 563.
Oakmont: John Ban, Box 355.
South Fork: August Orel, Box 363.
Vandling: Jos. Cebular, Box 156.
W. Newton: Jos. Zorko, R. F. D. 2, box 113.

W. VIRGINIA.

Pierce: Anton Vidmar, box 373.
Thomas: Frank Kocjan, Box 272. Louis Bartol, box 481.

WISCONSIN.

Kenosha: Frank Žerovec, Box 19, N. Newell St.
Milwaukee: Frank Maroh, 542 So. Pierce St.
West Allis: Jacob Oblak, 432 — 54th Ave. A. Ilvšek,
420 — 52nd Ave.

Ako želi kdo prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarcu, prodajati Am. družinski koledar, brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priložnosti pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za njegovo glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika izpuščeno, naj se oglasi, pa bomo popravili imenik.

Slovenski delavci, skrbite, da se Proletarec razširi v vse kraje, kjer živi naše delavstvo. Pridobivajte mu ob vsaki priložnosti nove naročnike. Delajte za svoj tisk.

CENIK KNJIG

ki jih ima v zalogi Proletarec:

Leposlovne knjige, romani, povesti in črtice.

Naša leta, (Milan Pugelj)	1.00
Krpanova kobila. (Jos. C. Oblak)65
Zapiski Tine Gramontove, (Vlad. Levstik) vez. v plat. 1.00	
Gadje gnezdo, (Vladimir Levstik) vezana v platno..	1.00
Kmečke povesti. (Florijan Golar)75
Zajedalci. (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
Anfisa. (Leonid Andrejev), drama v štirih dejanjih...	.60
Jurkica Agičeva, (Ks. Šandor-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
Jug. (P. Chocholeušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60

Oton Župančič:

ŽABE.

Rega, rega, rega,
vedno hujša je zadrega,
solnce že do dna nam sega,
jojmene, kaj bo iz tega!

Kum, kum,
le pogum:
slišal sem od juga šum!

Kvak, kvak,
glej oblak,
glej oblakov sivih vlak,
vedro vode nosi vsak,
kmalu bo vse polno mlak!

Rega, rega, rega, rega,
Bog nas reši vsega zlega!

Kum, kum,
le pogum!

Kvak, kvak,
glej oblak!

Vitez iz Rdeče hiše. (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno	1.30
Udovica, (I. E. Tomić), povest, 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
Don Correa, (G. Keller), roman30

Znanstvene razprave, politični in gospodarsko socialni spis, učne in druge knjige in brošure.

Za staro pravdo. (Fran Erjavec)60
Naš jezik. (Dr. Joža Glonar), znanstvena razprava o slovenskem jeziku50
Slovenski pravopis. (Dr. A. Breznik)50
Zakon biogenezije. (J. Howard Moore, prev. I. M.) ..	1.50
Svetovna vojna in odgovornost socializma. (Etbin Kristan) ..	.80
V novo deželo. (Etbin Kristan)30
V dobi klerikalizma. (Liberatus)30
Katoliška cerkev in socializem30
Kdo uničuje proizvodnjo v malem.30
Social. knjižnica. (Dva snopiča) in "Naša bogastva" ..	.10
Zadružna prodajalna ali konsum10
O konsumnih društvih15

Razno.

Najnovejše informacije o dobavi državljanstva Zedinjenih držav40
Spoved papeža Aleksandra VI.30
Ameriški družinski koledar, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920, 65c; letnik 1921 mehko vezan 75c; vezan v platno	1.00
"Proletarec", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920 ..	7.00

Angleške knjige.

100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.20
The Brass Check. (Upton Sinclair). Študija ameriškega žurnalizma, broširana 60c; vezana v platno	1.20
The Profits of Religion. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese ..	1.20
"Debs, His Authorized Life and Letters". (David Karsner), vezano v platno	1.20

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

PROLETAREC,

3639 W. 26th St.

Chicago, Ill.

Trgovina z mešanim blagom

Zaloga vsakovrstnega blaga, spodnje obleke, čevljev, klobukov in lepoticija za ženske, raznovrstnih ur itd.

Pridite in se prepričajte.

Kdor izreže ta kupon in ga zaeo s tem oglasom prinese seboj, mu damo pri vsakem nakupu 5% popusta. NE PREZRITE TEGA!

POČITNICE SO TUKAJ.

Sladko smehljajoči se gozdovi, krasna jezera in svetlomodre reke čakajo na Vas. Toda bodisi, da radi lovite ribe, ali da ljubite dirkanje in vožnjo na avtomobilu, ali se mislite kako drugače zabavati v počitnicah, v vsakem slučaju je najbolj važno za Vas to, da preprečite vse bolečine in nevarnosti v želodecu, ker te Vam lahko pokvarijo ali celo uničijo vsak načrt, pa naj bo še tako lep. Trinerjevo grenko vino je zdravilo, ki prepreči vse te nadloge in sitnosti. Vzemite ga seboj in počutili se boste dobro in to tudi v najhujši vročini. Trinerjevo grenko vino očiščuje čreva in doseže, da tudi ostanejo čista. Ne bo Vas nadlegovalo ne zaprtje, ne slab tek niti glavobol in poletno sezono boste preživeli v veselju in zadovoljnosti. Toda povejte svojem drugistu, oz. lekarnarju, naj Vam da pristno Trinerjevo grenko vino. Denite v svoje kovčke tudi Trinerjev Liniment za vtrujene noge, Trinerjev Antiputrin, zelo uspešno grgljalo proti vnetju v grlu in izvrstno izpiralo za usta, kakor tudi Trinerjev Dental Cream, novo, zelo uspešno čistilo!

Če bi vsakdo dobil kar producira, ne bi bilo ne enega milijonarja na svetu.

Zgodovina lige narodov bo knjiga s krpami papirja. — Washington Post.

EDINI HRVATSKO-SLOVENSKI
FOTOGRAF V CHICAGI, ILL.

Včelik

UMETNIŠKI FOTOGRAF.

Izdeluje raznovrstne slike, prve vrste delo. Ako vas doslej še noben slikar ni zadovoljil s svojim delom, pridite k meni in spoznali boste, kaj je slikarska umetnost.

Ženitvene in društvene slike so naša specialiteta. Vsako delo je garantirano.

IVAN VČELIK,

1147 W. 18th Street (Corner May St.)

Šest tehtnih razlogov, zakaj bi morali kupovati

PRI

ALBERT LURIE & CO.,

1810-1820 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

1. Naša je največja department trgovina v Zedinjenih državah. Velika izbira vsakovrstnega blaga.
2. Z nakupi dajemo A. Lurie Co. nakupovadne znamke (trading Stamps), ki pomenijo nadaljne prihranke za odjemalce.
3. Mi dostavljamo blago na dom v vse kraje v Chicagu in predmestjih.

4. Pri nakupovanju v naši trgovini se lahko poslužujete svojega jezika.
5. Oglašujemo dnevno v velikih čeških in drugih listih. S čitanjem teh listov čitate tudi naše oglase, v katerih so oznanjene posebne ponudbe za vsaki dan.
6. Primerjajoč naše oglase z oglasi department-trgovin v glavnem delu mesta boste lahko iznašli, da dobite v naši trgovini potrebščine ceneje kakor pa v trgovinah v doljnem delu mesta.

NAROČITE!

Za \$5.00 pošljemo sledeče knjige:

Anfisa, drama v štirih dejanjih, spisal Leonid Andrejev; cena 60c;

Za **staro pravdo**, spisal Fran Erjavec, cena 60c;

Svetovna vojna in odgovornost socializma, Etbin Kristan, cena 80c;

V **novo deželo**, Etbin Kristan, cena 30c;

Katoliška cerkev in socializem, cena 30c;

Don Correa, roman, cena 30c;

Jug, zgodovinski roman, 616 strani, vezan v platno, cena \$1.60;

Vitez iz Rdeče hiše, zgodovinski roman, 504 strani, vezan v platno, cena \$1.50; skupaj \$6.00. Vse te knjige vam pošljemo za \$5, poštne prosto. Naročila pošljite Proletarcu.

Izšla je nova knjižica **NAJNOVEJSE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV**. Vsakdo, ki želi postati ameriški državljan, bo dobil v tej knjižici vse potrebne informacije. Poleg slovenskega ima ta knjižica tudi angleško besedilo. Naročila pošljite Proletarcu.

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z.?

Telefon Canal 4340

Jugoslovanska trgovina s cveticami

V trgovini vedno sveže cvetlice za ples, svatbe, pogrebe itd.

Imamo zaprte in odprte avtomobile za krste, poroke, pogrebe in za vse druge potrebe.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Med Throop in Blue Island Ave.

Slovenecem priporočamo v posecanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S. R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imetelj.

Občinstvu priporočamo v naklonjenost krojaško delavnico

Božidar Knafl

1313 West 19th Street

Chicago, Ill.

Tel.: Canal 696.

Gene zmerne delo trpežno in lično

Popravljamo, čistimo in likamo

Kadar...

Kadar mislite na potovanja v stari kraj;

kadar želite poslati svojim starokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel v starih krajem,

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

JOSEPH C. WILIMOVSKY Urar, Zlatar, Optik

1840 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILL. Tel. Canal 60

Solidno blago po zmernih cenah

Najstarejša zlatarska trgovina na Blue Island Ave.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Beseda ženskam.

Nikar ne tehtajte svojega zdravja z zanemarjenjem tistih nerednosti in oslabelosti, ki povzročajo toliko trpljenja. Dobite od svojega lekarska

Severa's Regulator

(Severjev Regulator). Ta regulator je blažilo delujoča tonika in zdravilo. Priporočljiv je za popravilo tistih posebnih oslabelosti in neredov, ki so jim podvržene ženske. Cena \$1.25.

Na prodaj po vseh lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

CARL STROVER LAWYER and COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

MODERNA KNJIGOVEZNICA.

1919 Blue Island Ave.,
Chicago, Ill.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

H. L. BATEK in RUD. ŠEJNA,
Lastnika.

Za bolezni in bolečine

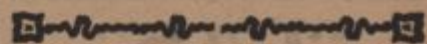
PAIN-EXPELLER

Tvorniška znamka reg. v pat. ur. Zde. dr.

Prijatelj v Potrebi

Naročite knjige "Za staro pravdo" in "Don Correa". Obe pošljemo za 90c.

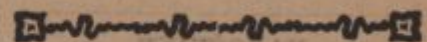
SLOVENCİ

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$5, pol leta pa \$2.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

Mi pošiljamo denar v
vse kraje Slovenije,

Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,
in
druge dele
Jugoslavije.

Vse denarne pošiljatve garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.

J. F. Štepinca, pred.

A. J. Krasa, blagajnik.

Izmed vseh vzrokov narodnega sovraštva je nevednost največji.
—H. Th. Buckle.

“ČAS”

je edina slovenska revija v Ameriki. “Čas” prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$3.00 na leto, za pol leta \$1.50. Naroča se pri “Čas”, 1037 Addison Rd., Cleveland, Ohio.

NAROČNIKE,

ki jim je naročnina potekla, prosimo, naj jo takoj obnove. Ne čakajte tirjatve iz upravnštva. S točnostjo nam prihranite delo in ob enem pomagajte listu, ki v časih te draginje tako zelo potrebuje pomoči.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 Blue Island Avenue

CHICAGO, ILL.

MI tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.

“PROLETAREC” se tiska v naši tiskarni.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave.,

Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonske, itd.
Popravljamo ure po niski ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

Naznajam bratom Slovincem, Hrvatom in Srbom, da sem odprl moderno

KROJAŠKO DELAVNICO

Izdelujemo vsakovrstna mošlea in ženska oblačila, čistimo, likamo in popravljamo.

Izdelujemo tudi sokolske kroje in nabavljamo sokolske potrebščine.

Solidno delo, cene zmerne. Slavnemu občinstvu se priporočam v naklonjenost.

Frank Novosel

KROJAČ

1113 W. 18th St

Chicago, Illinois

Tel: Rosevelt 8548.

ANTON KARA

1161 W. 18th St.

CHICAGO, ILL.

Trgovina s čevlji

V zalogi potrebščine za čevljarje.

CENE NIZKE

POSTREŽBA TOČNA

Slavnemu občinstvu se priporočam v naklonjenost

ANTON KARA